

Musikkinstrumenter i norske museer

Registrering og revisjon av en gjenstandstype

Rapport

Nasjonalt museumsnettverk for musikk og musikkinstrumenter

18.12.2009

Mats Krouthén

Prosjektleder Ringve

Innhold

1 Inledning.....	3
1.1. Å skape oversikt	3
1.2 Musikkinstrumenter og museer	4
1.3 Forskningsoversikt	4
2 Metodikk	5
2.1 Definisjoner	5
2.1.1 Musikkinstrument.....	5
2.1.2. Museum	6
2.1.3. Museumsgjenstand	6
2.2 Valg av felter ved registrering.....	7
2.4. Fotografering	8
2.5. Registrering. Gjennomføring	8
2.5.1. Arbeidsfordeling.....	8
2.5.2 Møtedagbok.....	8
3 Resultater. Gjenstandsmaterialet.	10
3.1 Nyregistreringer og verifiseringer	10
3.2 Vanlige typer	10
3.3. Noen uvanlige typer	11
3.4. Tendenser i materialet – eksempel Harmonium.....	13
3.5. Uregistrerte gjenstander	18
3.6 Annet musikkmateriale	18
3.8. Savnete gjenstander	18
3.9. Et registreringsprosjekt blir aldri ferdig... ..	18
4. Resultater. Heving av kompetanse	19
4.1 Råd til samlingsforvaltning	19
4.2. Råd til gjenstandshåndtering	19
4.3. Utbytte av erfaringer utenfor nettverket.....	19
4.4. Utstillinger og publikasjoner	20
4.5. Økt kompetanse i nettverket.....	20
5. Erfaringer fra registreringsarbeid – noen problemstillinger.....	21
5.1 Museumssamfunn i endring	21
5.1.1 Konsolidering	21
5.1.2 Forandringer i samlingsforvaltningssystemer	21
5.1.3 Individuelle rollebytter	21
5.2 Dialogen med museene	22
5.2.1 Tilstanden i museene	22
5.2.2 Ulike tolkninger av definisjoner.....	22
5.2.3 Skepsis.....	23
5.2.4 Organisasjon.....	23
5.2.5. Kvalitet på fotografi	24
5.2.6. Registratorsrollen i praksis, en utfordring.....	24
6. Konklusjon	25
7 Referanser:	27

1 Inledning

Aldri tidligere har musikk spilt en så betydningsfull rolle i menneskers liv. Vi velger å omgi oss med en bestemt type musikk for å vise vår identitet eller gruppetilhørighet. Flere mennesker enn noen gang tidligere spiller et musikkinstrument. Vi er hele tiden omgitt av musikk – i hjemmet, i bilen, på fritid, på jobb gjennom øretelefoner fra cd, walkman eller Ipod, eller i det offentlige rom på utesteder, idrettsarrangementer, varehus etc. Tilgang til musikk har eksplodert i takt med migrasjon og teknologisk utvikling.

Verktøyet for denne musikkskapning er *musikkinstrumentet*. Gjennom musikkinstrumenter kan vi speile estetiske strømninger, menneskers skjebne i ulike situasjoner, lokale tradisjoner, teknologisk utvikling som gjenspeiler smak og tekniske nyvinninger samt bruk av ulike materialer og design. Et musikkinstrument er ofte symbol for kulturell makt og sterke idéer (elgitaren som rockens ikon, m m). I nåtid er musikkinstrumentet utgangspunkt for musikkuttrykk som f eks bruk av sampling og den globale crossover interesse.

Det er derfor vesentlig at museer og arkiver samler på og formidler musikk og musikkinstrumenter for å synliggjøre deres estetiske, funksjonelle og symbolske betydning for mennesket (Bohman 2007).

Nasjonalt museumsnettverk for musikk og musikkinstrumenter – Musikknettverket har i de siste årene arbeidet med to prosjekter: *Musikkinstrumenter i norske museer* (MiNM), med start 2006, og *Musikkinstrument-basen over Nett* (MoN), med start 2007, begge med støtte fra ABM-utvikling. I praksis overlapper de hverandre og er avhengige av hverandre. Det forrige prosjektet har hatt fokus på å registrere og revidere samlinger med musikkinstrumenter i norske museer. Det senere har satt fokus på bearbeiding og presentasjon av materialet med spørsmål omkring samsøking i museumsdatabaser, terminologi og nomenklatur. Undersøkelsene er unike for Museumsnorge i ambisjonen å på nasjonal basis gripe over én gjenstandstype, se hva som finnes i museumssamlingene samt å reflektere over resultater og trender. MoN blir presentert i en separat rapport under februar 2010.

1.1. Å skape oversikt

Allerede i 1975 foretok Ringve museum en spørreundersøkelse blant øvrige museer og samlinger med tanke på en registrering på nasjonalt plan. Over 90 museer rapporterte den gang inn større og mindre samlinger, men det er all grunn til å hevde at enda flere, framfor alt de kulturhistoriske museene, sitter med instrument-samlinger som det per i dag ikke finnes oversikt over. De færreste samlingene har den organologiske kompetansen som er nødvendig for å ivareta disse instrumentene. Det samme gjelder kunnskap om nomenklatur og klassifisering av musikkinstrumenter som grunnlag for korrekt dokumentasjon og katalogisering.

Som startpunkt for praktisk nettverksarbeid i det nydannede Musikknettverket ble spørsmålet: hva finnes av musikkinstrumenter i norske museer? Visjonen var å formere nettverket rundt en håndfast oppgave: Å skape et forskningsmateriale for fremtidige nettverksprosjekter samt å tegne et kart som kunne bli brukt som veiviser i spørsmål knyttet bl.a. til samlingsforvaltning og innsamling.

Til sammenligning med mange andre europeiske land er Norge et relativt lite land med en befolkning av 4,5 million personer og ca 325 museer som leverte statistikk til SSB i 2005 (ABM 2006:60). Det gjør det mulig å avgrense et slikt prosjekt i tid.

Spørsmålet viste seg å ikke la seg besvares så enkelt. Isteden tårnet seg isfjell opp over horisonten i hvilke det var innrisset begreper som museums sammenslåing og teknologiutvikling så vel som kommunikasjonsmetodikk og definisjoner. Formålet med denne

rapport er å samle erfaringer som kan bli brukt i andre lignende prosjekter med andre gjenstandstyper eller temafokus.

1.2 Musikkinstrumenter og museer

Internasjonalt finnes en komite innenfor ICOM (International Council of Museums) med tittel CIMCIM (Comité International des Musées et Collections d'Instruments de Musique) som arbeider med museumsfaglige spørsmål om musikkinstrumenter, musikkksamlinger mm. CIMCIM arrangerer faglige konferanser hvert år, det blir gitt ut en bulletin og en rekke publikasjoner er presentert knyttet til samlingsforvaltning, gjenstandshåndtering, tekniske tegninger, terminologi mm.¹ Av norske museer er Ringve representert. Registreringsprosjektet ble presentert på CIMCIM-konferansen 2007 i Wien.

1.3 Forskningsoversikt

I litteraturen finnes det flere systematiske oversikter laget innenfor ulike spesial- eller på annen måte avgrenset felter. Reidar Sevåg har i sine studier over norske folkemusikkinstrumenter presentert material fra flere norske museumssamlinger, best kjent med verket *Det gjallar og det læt*. Bjørn Aksdal viser i sin hovedfagsoppgave *Med Piber og Basuner, Skalmeye og Fiol*, i et eget avsnitt til "relevante musikkinstrumenter i norske museer" som hører til studiens tematiske tidsperiode 1600-1800. I hans seneste bok, om hardingfelen i Norge blir det henvist til åtskillige feler i norske museumssamlinger. Peter Andreas Kjeldsberg avhandler pianoets historie i Norge i *Piano i Norge* fra 1986 med mengder av referanser til norske pianoer i museer. Krouthén har nylig publisert en oversikt over klaverinstrumentet klavikord i norske museer i *Clavichord International*.

Av enkelte museers museumskataloger over musikkinstrumenter er noen å notere spesielt: Harry Fetts *Musikkinstrumenter* (til særutstillingen om musikkinstrumenter 1904 og Ringve museums checklist *Musikkinstrumenter ved Ringve Museum* fra 1976/1981.

Den tidligste systematiske nasjonale gjennomgangen av musikkinstrumenter i landet i et bredere og mer omfattende perspektiv ble som tidligere nevnt gjort av Kjeldsberg mfl i 1975. Metodisk kan nevnes at det den gangen ble sendt en skisse over noen gjenstandstyper slik at museumskollegene kunne gjenkjenne typene. Mange museer sendte inn kopier av katalogkort, andre kun skissene, uten notering om museumsnummer eller andre opplysninger.

Lignende prosjekter ble omtrent samtidig utført i Sverige, *Riksinventeringen* (materialet er samlet på Musikkmuseet) der både museumsgjenstander og private samlinger ble satt under lupp. Der ble brukt lokale resurser, studenter m.fl. til å gå igjennom loft etc i jakt på musikkinstrumenter. Det er også laget nasjonale oversikter over historiske orgler i kirker, der metodikken variert mellom å sende ut enkæt for ifyllelse lokalt med returnering (i England) til at alle registreringer ble laget av en fagperson som ambullerende². Gjennom CIMCIM er det publisert flere rapporter om planlagte og gjennomførte regionale og nasjonale undersøkelser (bl.a Sachsen og Sveits, se IAMIC 1974 og CIMCIM 1981). Musikknettverket er i dialog med MiMO, et nystartet EU-prosjekt som har til formål å lage en felles portal til informasjon om musikkinstrumenter i museumssamlinger³.

---

¹F.eks Myers 1989. Oversikt over publikasjoner finnes på <http://www.music.ed.ac.uk/euchmi/cimcim/iwp.html>

²Erfaringene fra ulike nasjonale oversikter ble diskutert på en dokumentasjonskurs på GOArt (Göteborg Organ Art Center) Göteborg Sverige 1998

³Associazione "Amici del Museo degli Strumenti Musicali", Firenze; Cité de la musique, Paris; Ethnologisches Museum, Staatliche Museen zu Berlin; Germanisches Nationalmuseum, Nürnberg; Horniman Museum, London; Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Tervuren; Museum für Musikinstrumente der Universität Leipzig; Musikmuseet, Stockholm; Muziekinstrumentenmuseum, Brussel; Università degli Studi di Firenze; University of Edinburgh. Se også <http://www.mimo-project.eu/>

2 Metodikk

2.1 Definisjoner

2.1.1 Musikkinstrument

Kvifte har vist hvordan definisjoner av et musikkinstrument har variert over tid og fra ulike filosofiske og funksjonelle utgangspunkter. (Kvifte 2008)⁴ På 1500-tallet ble for eksempel ikke trompeter regnet som annet enn signalverktøy. En munnharpe er avhengig av munnhulen for å klinge i det hele tatt. På samme måte betyr romakustikken mye for orgelklangen. Det kan derfor være vanskelig å avgjøre den nøyaktige fysiske utbredelsen av et instrument. Musikere kritiserer iblant museer for å ikke la dem spille på instrumenter som er museumsgjenstander. Fra deres synsvinkel er gjenstandene kun musikkinstrumenter hvis de blir brukt!

Det blir ofte sett på musikkinstrumenter som et lydredskap som intensjonalt er laget for musikalske⁵ kontekster. Men i lang tid har mennesker brukt gjenstander fra andre sammenhenger til å skape musikk: Skje som rytmeinstrument, Terje Rypdals bruk av F-16 og tåkelur, Staffan Mossenmarks "Fån" - stykke for 12 for mobiltelefoner og "Wroom" - konsert for 100 Harley-Davidsonmotorsykler, musikk laget med vinglass o.l.

Hvis definisjonen på et musikkinstrument ligger i et verktøy som hjelper musikerens muligheter å styre dynamiske, rytmiske og klanglige forløp må en regne inn stereoanlegg!

Prosjektets hensikt var ikke å bestemme en endelig definisjon av et musikkinstrument, men å finne en instrumentell avgrensning for å gjøre undersøkelsen praktisk gjennomførbar slik at de som registrerer kunne gjøre utvalg.

1. Gjenstander som av intensjon er for å lage musikalsk lyd på (Outline 534 ekskl. 534.8)
2. Gjenstander som sekundært har blitt til, og er dokumentert brukt som musikkinstrumenter. For eksempel skje, sopelime, (i dette tilfellet Outline 534.1).

Det var tenkt å inkludere gjenstander som havner inn under Hornbostel & Sachs (1961/ 1914) samt Galpins systemer hvilke fortsatt regnes til de tradisjonelle. Der blir musikkinstrument definert og klassifisert inn i fire grupper ut fra akustiske prinsipper: Selvklingende instrumenter, membran-, blåse og strengeinstrumenter. Galpin la senere til gruppen elektroniske instrumenter (Galpin 1976). Disse kategoriene ligger samtidig til grunn for Outlines inndeling av musikkinstrumenter (534.1-9) (Kvifte 1982:29; Gjertsen 2001).

Det ble fastlagt at selvstendige instrumenttilbehør (feleskrin/fiolinkasse) eller løse instrumentdeler (buer) ikke skulle tas opp. Men, hvis et musikkinstrument besto av flere deler, skulle alle delene registreres. Også tilbehør til musikkinstrumentet skulle i dette tilfelle med (for eksempel en fiolinkasse).

Gjenstander som produserer lyd utenom musikalske kontekster er ikke tatt med i undersøkelsen. Lydgjengivelse og lydarkivering – platespiller, båndspiller etc (Outline 216) samt Radio/TV (Outline 207) har heller ikke inngått i registreringsmaterialet i dette prosjektet. Dette gjelder også materialer og verktøy som tilhører instrumentmakerverksteder (Outline 534.8).

---

⁴ se også Kvifte 1982:68f – diskusjon om klassifikasjon; Et musikkinstrument kan høre til flere ulike klasser i de fleste klassifikasjonssystemene. Kvifte mener det er meningsløst egentlig å klasse musikkinstrument etter form, heller etter spilleteknikk, (underforstått når det virkelig kan defineres som et musikkinstrument?)

⁵ Hva som skal defineres som musikk følger samme historiske, sosiale, filosofiske og juridiske kalejdoskopiske forandringer, men er en diskusjon som ligger utenfor denne rapport.

2.1.2. Museum

”Norske museer” ble her definert som institusjoner som var medlemmer i Norges Museumsforbund våren 2006 (246 stk). Nok en avgrensing gjordes under august 2006 til museer som mottar statsstøtte fra Kirke- og Kulturdepartementet (KKD) (99 stk)⁶. I en senere runde ble også universitetsmuseene og etatsmuseer som ligger under andre departement, (f. eks. Forsvarsmuseet) tatt med som et stort og spennende sammenligningsmateriale.

I tillegg er Lindeman- og Gurvinsamlingene ved Norges Musikkhøyskole tatt med i undersøkelsen. Innholdet i de to samlingene (457 poster) har stor betydning for den norske musikkinstrumentale kulturarven og på flere måter har samlingen museumstatus (samlingene forvaltes av en ansvarlig person; de er registrerte, merket og katalogisert og de oppbevares i klimatiserte forhold; samlingene er en permanent donasjon til en offentlig institusjon, instrumentene blir ikke benyttet.)

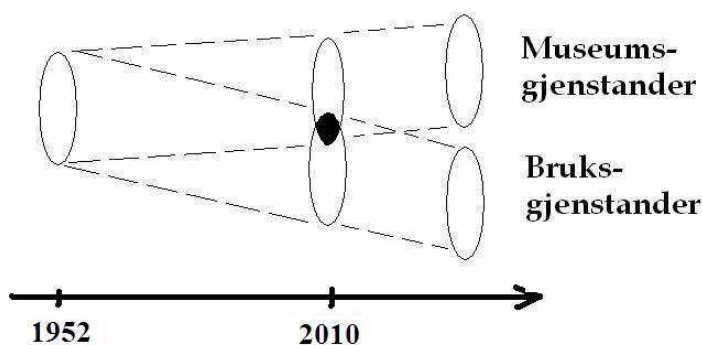
Samlinger i museer med kommunal støtte eller i privat regi er ikke tatt med i undersøkelsen, mye på grunn av ressursmessige årsaker. Men de kan likevel bli fokus for eventuelle fremtidige oversikter.

I noen få tilfeller har et museums eierstatus hatt en for oss uklar rolle (Sørli, Meråker, med flere) hvorfor de likevel er tatt med.

2.1.3. Museumsgjenstand

For å inngå i undersøkelsen må museumsgjenstanden være/bli registrert med museumsnummer og revidert; plassering må være/bli kjent. Det gjøres forskjell på museumsgjenstand med verneverdi og rekvisitt (den siste faller utenom undersøkelsen).

Oppdelingen av museumsgjenstand og rekvisitt kan synes litt problematisk. Ringve har en historie med å bevisst demonstrere de historiske musikkinstrumentene som en viktig del av formidlingssiden og opplevelsen av et besøk. Demonstrasjon av gamle klaverinstrumenter er et sterkt varemerke. For kommunikasjon og troverdighet både internt og eksternt blir det av den grunn arbeidet med en tydeliggjøring av gjenstandstypenes ulike roller. Fortsatt i dag er det cirka ti museumsgjenstander som blir demonstrert. Det planlegges å bytte dem ut mot mer hensiktsmessige kopiinstrumenter (se bilde 1).⁷

Bilde 1: Oppdeling av gjenstander i to kategorier over tid på Ringve

⁶ En liste over konsoliderte museer i Norge per augusti 2006 ble sendt til prosjektet av ABM-utviklings daværende nettverkskoordinator Morten Skadsem i sept. 2006. Der er også avdelinger med. Ofte ble det opprettet kontakter på avdelingsnivå.

⁷ Problemstillingen har lenge vært aktuell innenfor CIMCIM, se Barclay 2005 samt Paine 1995

2.2 Valg av felter ved registrering

Registreringsprosjektet *Musikkinstrumenter i norske museer* er en kvantitativ undersøkelse. Det medfører at antall felter er sterkt begrenset for å ha mulighet til å komme gjennom materialet på stipulert tid. Ved inngangen til prosjektet forelå to publikasjoner som dannet utgangspunkt for feltvalgene: Hilde Larsen Austarheim og Rune Holbek *Vei i vellinga. Håndbok i dokumentasjon av museumsgjenstander* (ABM-skrift #5) samt den eldre, *Feltkatalog for kunst og kulturhistoriske museer* (NMU 3:2002) Under prosjektiden utga ABM-utvikling en ny publikasjon *Standard for gjenstandskatalogisering* (ABM-skrift #48) med retningslinjer for minimumsregistrering av museumsgjenstander. Internasjonalt finnes mange forskjellige metodikker og standarder for registreringer⁸.

Feltene ble valgt motivert av at respektive museum skulle garanteres en (mini)registrering, identifisering og gjenfinning av gjenstanden. Samtidig gir det viktige opplysninger till fellesskapet. En utarbeidet instruks finnes i vedlegg A-C.

	Felter for registreringsarbeid	Hensikt
	Felt	
1	Dato	Registrering
2	Samling	Registrering
3	Museumsnummer	Registrering
4	Betegnelse	Registrering Gjenfinning
5	Alternativ betegnelse (hvis det forekommer)	Identifikasjon
6	Presisert betegnelse (hvis det forekommer)	Identifikasjon
7	Mål (hyllemål)	Gjenfinning
8	Inskripsjon (hvis forekommende/synlig)	Identifikasjon
9	Produsent (hvis det allerede er dokumentert eller mulig å fastslå)	Identifikasjon
10	Produksjonssted/land (hvis det allerede er dokumentert eller mulig å fastslå)	Identifikasjon
11	Datering (fra, til, grunnlag)	Identifikasjon
12	Historikk (hvis det allerede er dokumentert)	Kontekst
13	Plassering	Gjenfinning
14	Øvrige opplysninger (hvis noe er særdeles spesielt – fritekst)	Kontekst Identifikasjon
	Øvrige registreringsmomenter	Gjennfinning
	Bilder fra tre vinkler og på alle innskrifter	
	Bruk befintlig forvaltningssystem / oppretting av liste i excel i avvente på system	Gjenfinning
	Merking av gjenstandene	Registrering Gjenfinning

Av ressursmessige årsaker var det nødvendig å gjennomgå mange kompromisser mht. organologiske hensyn. Som musikkhistoriker, instrumentmaker, musikketnolog eller musikkantropolog ønsker en seg et fokus på andre mer detaljerte opplysninger (andre mål og materialopplysninger, opplysninger om bruk og sosialhistorie). Feltvalgene medfører at registreringen premierer typologi, men er et resultat av det kvantitative fokusvalget.

---

⁸ De kanskje mest standardiserende utvikles av ICOM-komiteen for dokumentasjon, CIDIK samt J. Paul Getty-Trust.

2.4. Fotografering

Bilder ble tatt ved nyregistrering av gjenstander med formål å kunne identifisere og gjenfinne gjenstandene, ikke for publikasjon. De museer som hadde egen fotograf brukte deres normer for fotografering. Nettverket ga ut en fotograferingsinstruks med praktiske tips og ønsker om valg av filtype og -oppløsning, navnegivning av filer mm (se vedlegg A-C). I tillegg ga fotograf Jan Haug, Domkirkeoddens fotoavdeling, råd og tips om lyssetting av bilder, formater på digitale bilder under nettverksmøtet i Hamar feb 2005 der prosjektet ble planlagt. Det var ikke ressurser til å engasjere en profesjonell fotograf for alle nyregistreringer, et valg på kvantitet foran kvalitet.

2.5. Registrering. Gjennomføring

2.5.1. Arbeidsfordeling

Deltakere i nettverket har hatt ansvar for egen samling, i tillegg ansvar for deres egne fylker; enten gjennom egen ambulerende revidering/nyregistrering eller i dialog med respektive museum hvis de selv hadde anledning å prioritere revisjon av musikkinstrumenter. Øvrige fylker var Ringves ansvar. En ressursgruppe ga hjelp med nomenklaturspørsmål og identifisering. Oversikt over arbeidsdeling se bilde 2.

For fylker under Ringves ansvar ble en registrator, ansatt på 12 måneders engasjement med base på Ringve med samme oppgaver som nettverksdeltakerne. Hun bisto også nettverksdeltakerne der resurser trengtes. Det siste halvår har nok en registrator blitt ansatt på halvtid for å kontakte universitetsmuseene samt bistå i sluttarbeidet. Ringve har koordinert arbeidet, ført diskusjoner omkring publisering og nomenklatur samt har stått som ansvarlig for fremdrift.

Hver deltaker forpliktet seg til å stille med arbeid tilsvarende to arbeidsuker. I tillegg bidro hver institusjon enten med 7.000Nok under to år alternativt arbeid tilsvarende to arbeidsuker. Kostnader for reiser ble i hovedsak dekket av nettverksinstitusjonen. Kostnader for registrator ble dekket av prosjektbudsjett.

Hver deltaker opprettet først en liste over aktuelle museer, og tok deretter kontakt⁹. Museene som hadde musikkinstrumenter i samlingen ble tilspurt enten selv å oppgradere og sende registreringer i befintlig forvaltningssystem, alternativt i en excelliste. Tilbud ble gitt også til nettverksdeltaker/registrator for å kunne reise ut og lage registreringer med foto.

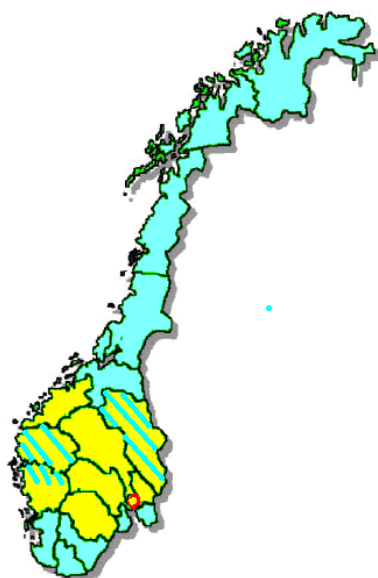
2.5.2 Møtedagbok

2005 aug/sept Nettverksmøte Oslo. Prosjektøknad Musikkinstrumenter i norske museer
2006 april Nettverksmøte Eidsvoll 1814. Skisse arbeidsfordeling, kompletterende søknader av midler
2006 aug/sept Nettverksmøte Bø i Telemark. Avklaring definisjoner og øvrig instruks
2006 okt *Utsendelse av Veiledning for prosjektet (se vedlegg A-C)*
2007 mar Nettverksmøte Ringve. Ajour-føring.
2008 sept Nettverksmøte K-sund. Ajour-føring. "Hva er et musikkinstrument"
1. omgang registreringer klar.
2009 sept Nettverksmøte Fagernes. Gjennomgang prosjekt
2009 des 2. omgang registreringer klar. Rapport.

---

⁹ Informasjonen fra alle gamle registreringer fra 1975 ble sammenstelt og utsent til respektive museum som en startpunkt.

Ringve/nettverksregistrator

Nettverksdeltaker

Delt ansvar Ringve/Nettverksdeltaker

Fylke	Ansvarlig institusjon	Person
Aust-Agder	Ringve	Krouthén/Rotli
Buskerud	Kunstnerdalen Kulturmuseum – avd. Sigdal museum og Folkemusikksentret i Buskerud	Jan Lislien
Finmark	Ringve	Krouthén/Rotli
Hedmark Nordøsterdalsmuseet	Nordøsterdalsmuseet, avd. Rendalen bygdem (fra 2007)	Maren Helberg Kverness
Hedmark (ekskl Nordøsterdalsemuseet)	Ringve	Krouthén/Papuga
Hordaland (Nord-)	Hardanger Museum - avd. Voss (utgikk 2008)	Dag H Sæverud
Hordaland (Sør-)	Hardanger museum - avd. Hardanger folkem.	Frank Henrik Rolland
Møre og Romsdal	Nordmøre museum	Odd W. Williamsen
Nordland	Ringve	Krouthén/Rotli
Nord-Trøndelag	Ringve	Krouthén/Rotli
Oppland	Mjøsmuseet - avd. Tradisjonsmusikkarkivet	Stein Villa
Oppland	Valdres Folkemuseum	Elisabeth Kværne
Oslo/Akershus	Norges Musikkhøgskole	Hans Olav Gorset
Oslo/Akershus	Norsk Teknisk Museum	Frode Weium
Rogaland	Ringve	Krouthén/Rotli
Sogn og Fj.	Hardanger Museum - avd. Voss (utgikk 2008)	Dag H Sæverud
Svalbard	Ringve	Krouthén/Rotli
Sør-Trøndelag	Ringve	Krouthén/Rotli
Telemark	Telemark Museum – avd. Bø Museum	Finn Rønning
Troms	Ringve	Krouthén/Rotli
Vest-Agder	Ringve	Krouthén/Rotli
Vestfold	Ringve	Krouthén/Rotli
Østfold	Ringve	Krouthén/Rotli
Koordinator	Ringve	Mats Krouthén
Registrator 1/9 2006- 1/9 2007	Ringve	Ingrid Rotli
Registrator 4/7 2009-31/12 2009 ¹⁰	Ringve	Daniel Winfree Papuga
Referansegruppe	Pedimus/ICOM	Daniel Winfree Papuga
Referansegruppe	Institutt for Musikk, NTNU	Ola Kai Ledang
Referansegruppe	Rådet for folkemusikk og folkedans	Bjørn Aksdal
Konservering/oppbevaring konsultasjon	Ringve	Vera de Bruyn

Bilde 2: fordeling av registreringsansvar

¹⁰ Papuga tokk ansvar for universitetsmuseene

3 Resultater. Gjenstandsmaterialet.

3.1 Nyregistreringer og verifiseringer

Gjennom besøk på museer av nettverksdeltakere/registrator er ca 1.000 gjenstander nyregistrert og over 10.000 nye bilder tatt (både på nyregistrerte og tidligere registrerte gjenstander). I tillegg har samlinger blitt oppgradert vedrørende alder, opphav og registrering av innskrift. Enkelte samlinger er kun notert med museumsnummer, betegnelser, og opphav uten at noen fra nettverket har systematisk gått igjennom hver samling eller har vært til stede.

Totalt ble 176 museumsenheter kontaktet. 141 svarte. I 96 museer fantes det musikkinstrumenter rapportert registrert som museumsgjenstander. Fortegnelse over museer med musikkinstrumentalsamlinger som svarte gis i vedlegg D. Det gjør over 6000 musikkinstrumenter totalt i norske museer¹¹. Sammenlignet med forrige oversikt på riksbasis som ble laget i 1975, er dette en økning med nær 70%. Dette forklares med a) flere nytilkomne museer på det norske museumskartet, b) en høy tilvekst av gjenstander på museer, samt c) tidligere bristende registreringsarbeid.

Gjenstander som på et individuelt nivå sekundært blitt brukt i musikalske kontekster var i det nærmeste null!

Vi har per i dag ikke noen samlet oversikt over alle registreringer. En mer detaljert presentasjon av det totale materialet vil bli gjort i den kommende rapporten fra neste delprosjekt *Musikkinstrumentbasen over Nett* i april 2010.

3.2 Vanlige typer

Museer i Norge som har musikkinstrumenter i samlingene er oftest kulturhistoriske museer. Dette blir gjenspeilet også i resultatene. Ikke uventet omfatter de gjenstander som er blitt brukt lokalt; Borgerskapets musikkinstrumenter som blitt foræret museer, alternativt det som ikke fantes plass for i hjemmet (taffelpiano); Undervisningsinstrumenter (salmodikon, harmonium); Militær – og sivile korpsinstrumenter (tre- og messingsblåseinstrumenter, trommer) samt folkelige instrumenter (hardingfele, fiolin, langeleik, akkordciter, lur etc.). En oversikt over to representative kulturhistoriske samlinger blir gitt i vedlegg E.

Kanskje den vanligste typen i det hele tatt er **salmodikon** (se bilde 3). Det er notert 306 (!) registreringer. Salmodikon er en enstrengt citer som spilles med bue. Instrumentet ble innført i Norge av Lars Roverud (1776-1850) tidlig på 1800-tallet. Formålet var å gjøre det enklere for menigheten å synge de melodiene kirken ønsket å knytte til salmetekstene. Salmesangen hadde inntil da vært preget av en eldre folkelig syngemåte og lokale *koraler*

Salmodikonet besto opprinnelig av en lang, rektangulær resonanskasse av tre med en tarmstreng spent over lokket. Lokket er videre utstyrt med et gripebrett forsynt med opphøyde tverrbånd for hvert halvtonetrinn. Disse var gjerne nummerert med tall eller utstyrt med ekstra tabeller. Tallene var del av en siffer-noteskrift som i spesielle salmebøker ble skrevet under teksten.

En gjennomgående tendens i det registrerte materialet er mangel på moderne gjenstander. Unntatt Ringve / Rockheim finnes det nesten ingen musikkinstrumenter i samlingene produsert etter 2. verdenskrig. Om dette avspeiler nedprioritert interesse i samtidsdokumentasjon hos museene eller for få donasjoner fra lokale ”museumsvenner” kan vi ikke si. Men vi legger allikevel merke til et behov for institusjonene å dokumentere

---

¹¹ En stor samling som fortsatt savnes i rapporteringene er Etnografisk museum (UiO) med ca 1000 instrumenter.

musikken og musikkinstrumenter til befolkningen som lever idag, og ikke bare tidligere generasjoner.

Bilde 3: Salmodikon laget av Svend Johansen Nodland, 1855
Karmsund folkemuseum (Haugalandsmuseene) MHB.3790
Foto: Ingrid Rotli/Musikknettverket.

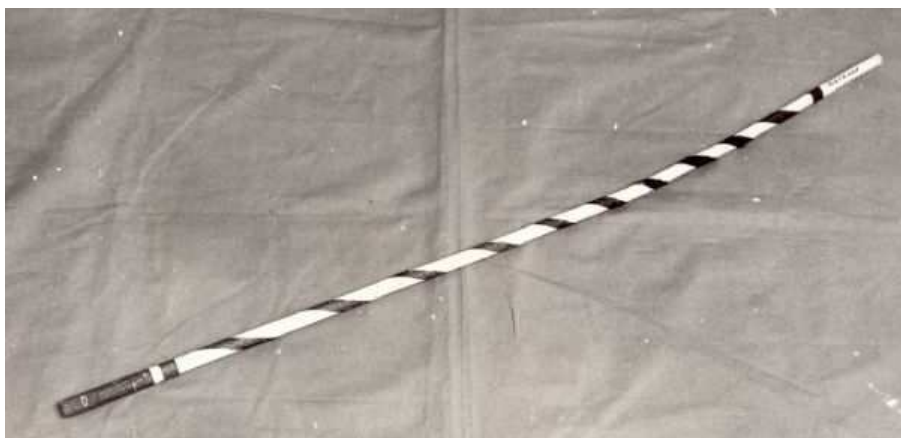
3.3. Noen uvanlige typer

Det er ikke hensikten her å presentere alle musikkinstrumentene i samlingene, men likevel kan det være verdt å nevne noen gjenstander med enten en spesiell historie eller av merkelig type.

Gjeterstav

Trøndelag folkemuseum (Museene i Sør-Trøndelag) har sendt inn følgende spesielle fløyte: ”Stav, av selje, med spiralutskjæringer i barken, og en fløyte i enden med ett hull. Laget av vaktmester Peder Asbjørnslett ved Trøndelag Folkemuseum til utstillingen "Lek og Lær" 1979. Asbjørnslett kaller staven en ringstav. Han brukte slike staver som gutt da han gjette i Orkdal, til å få hjem kyrne, og til å slå i hjel huggorm. Stavene ble også laget av rogn.”

(fra katalogkort, melding fra Arnstein Lund konservator 10.12.2009)

Bilde 4: Gjeterstav
Trøndelag folkemuseum (FTT 22515)
Foto: Trøndelag folkemuseum

Fem mekaniske instrumenter

På Borgarsyssel museum (Østfoldmuseet) finnes fem stykker merkelige instrumenter. De er en slags spiledåser med stiftvalser der melodiene er programmert (bilde 5). Men istedenfor piper, strenger eller annet som lager tonene er der ”fingrer” – staver med filt - som tilsvarer tangentene på et klaverinstrument. Sannsynligvis festes instrumentet foran et harmonium eller piano. Når en dreier en sveiv slår stavene ned på tastene. Det er samme prinsipp som på et Pianola, men da med papirruller med informasjon om musikken.

Instrumentene kommer fra *Svinesund Skydsstation* og det antas at de er laget i Sverige.

Bilde 5: Spilleapparat eller spiledåse
Borgarsyssel museum (Østfoldmuseene)(BRM.10226)
Foto: Ingrid Rotli/Musikknettverket

Indisk Mayuri med bue

Ikke-vestlige musikkinstrumenter er oftest å finne i spesialsamlinger som Ringve og Norges Musikkhøyskole samt på etnografiske avdelinger på universitetenes museer. Men også på Sørlandet dukker de opp, muligens medtatt til Norge av sjømenn (Vestfoldsmuseene, Grimstad bys museer, Marinemuseet i Horten mm).

Dette Nordindiske strykeinstrument skal ha kommet fra en norsk jeger i Afrika ca 1900. På katalogkort står at ”instrumentet er fra Kenya” og det går under betegnelsen ”Indisk scronn med bue” (bilde 6). Kan det ha kommet med en indisk immigrant? Navnet Mayuri betyr påfugl, og er et indisk symbol som ofte blir assosiert med Saraswati, musikkens gudinne.

Daniel Papuga i prosjektets referansegruppe, som også identifiserte instrumentets aktuelle betegnelse, har presentert hvordan instrumentet i dag blir brukt i India i en levende tradisjon. Gjenstander tilhør ikke bare svunne tider. Kanskje er dette

Bilde 6: Mayuri fra India/ Kenya
Grimstad museum (Grimstad bys museer) (G02110)
Foto: Ingrid Rotli/Musikknettverket

3.4. Tendenser i materialet – eksempel Harmonium

Harmonium, eller trøorgel, husorgel (kjært barn har mange navn) ble ved en analyse i september 2008 trukket ut som et eksempel på et av de vanligste instrumentene i norske museer. En sammenstilling av prosjektets registreringer ble laget i et excelark.¹² Det viser på noen interessante geografiske og aldersmessige tendenser. Med materiale samlet i et register er det mulig å trekke tilsvarende konklusjoner fra andre instrumentgrupper.

Bilde 7: Typisk sugeluftsharmonium på norsk museum laget av L Eriksen, Drammen c 1900.
Randsfjordsmuseene RM 3920
Foto: Stein Villa/Musikknettverket

Definisjon

Et harmonium er et klaverinstrument med tastatur, belger og enten pedaler til å trø belgene med eller en spak å skyve frem og tilbake (bordmodeller). Det som lager lyden er vibrasjon av små metalltunger i variert lengde, bredde og fasong. Avgrensning mot orgel/kirkeorgel er at lyden der lages ved at luft passerer piper med labium; avgrensning mot trekkspill er fremst formen og størrelse (belgen deler instrumentet i tre deler, samt at musikeren holder trekkspill vanligvis i fanget, på magen, hendene presser sammen og trekker ifra).

Både *sugeluftsharmonium* og *trykkluftsharmonium* er inkludert i definisjonen.

Metodikk

Prosjektets registreringer ble brukt som hovedunderlag. Da dataen i den perioden lå i ulike registreringssystemer ble WinRegimus- og primusregistreringer manuelt lagt inn i en

---

¹² Jeg har her utgått fra de excel-ark som er blitt produsert innenfor nettverksprosjektet, samt innsendte WinRegimuslister og PDF-filer fra Primussamliger. Fra de museer som savnes per sept 2008 har jeg komplettert med opplysninger fra undersøkelsen 1975 (Hedmarksmuseet, Etnografisk museum UiO – 0 stk., Gamle Bergen, Slottet) samt enge notater fra besøk i museer. Det er i tillegg lagt inn ikke reviderte/registrerte instrumenter som referanse, og der produsenten er av interesse.

exceltabell. For de museer som ennå ikke hadde levert registreringsdata¹³ er tidligere registreringer fra 1975-undersøkelsen lagt inn for om mulig å gi et mer rettferdig bilde.

Antall

I undersøkelsen ble det funnet totalt 201 instrumenter som kunne føres inn under betegnelsen *harmonium*. I tillegg fantes det 36 uregistrerte instrumenter sannsynlig under samme betegnelse. Av registreringene fremgår også at 35 gjenstander muligens kan være *harmonium* (alternativt orgelinstrumenter). Usikkerheten beror vanligvis på manglende opplysninger fra lokal registrering. Det er i de tilfeller heller ikke vedlagt bilde: F. eks finner vi termen "orgel", for 17 gjenstander bare på Helgeland museum.

Som en referanse har jeg lagt inn noen nærliggende gjenstandstyper: de 14 elektriske orgler, samt 31 reviderte pipeorgler i museumssamlinger (blant annet laget av Claus Jensen, Jens Nic Holvey, Anders Gomnes, Peder Olsen Tømmerås og B Ilsaas).

Gjenstandstype	Antall registreringer	Antall uregistreringer
Harmonium	201	36
Usikre harmonium/orgel	35	19
Elorgel/hammondorgel	14	
Orgel (m piper)	31	

Harmonium virker å være representert på de fleste museer som har musikkinstrumenter, Noen gang er det det eneste instrumentet som finnes i samlingene! Det sier noe om betydningen av instrumenttypen.

Betegnelser - Alternative navn

Undersøkelsen løfter frem en viktig problemstilling som har store konsekvenser i det fremtidige registrerings- og katalogiseringsarbeidet innenfor landets museumsamlinger og vil bli mer nøye gjennomgått i neste delprosjekts rapport Musikkinstrumentbasen over Nett (MoN). Listen viser de mangfold av termer som blir brukt på landets museer. Det er her ikke gjort forskjell på om betegnelsen er Hovedbetegnelse eller "Alternativ betegnelse"/ "særnemning". Dessverre er kilden for navngivelsen sjelden angitt, ei heller er dato for når navnet ble gitt. **Et mer tydelig noteapparat ønskes her for å kunne bruke de opplysninger i forskningssammenheng.**

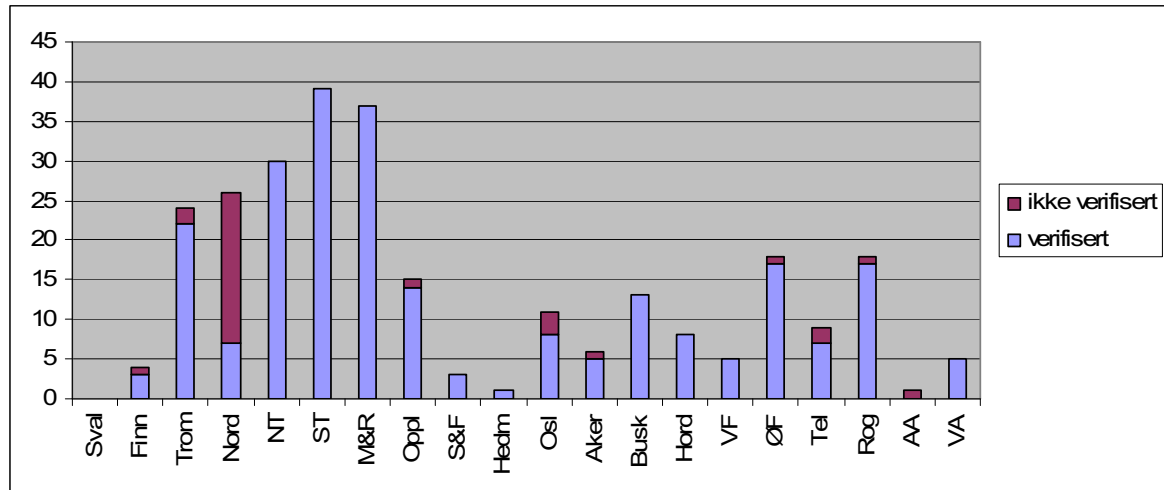
Harmonium	113
Orgel	96
Husorgel	50
Trøorgel	20
Skoleorgel	6
Tramp[e]orgel	6
Pumpeorgel	6
Salmesykkel	5
Reiseharmonium	5
Tråkkeorgel	2
Tråorgel	1
Bibelharmonium	1
Instrument	1

---

¹³ Drammens museum, universitetsmuseene i Bergen og Oslo, Lysøen, Siljustøl og Troidhaugen, Det kongelige slott, Glomdalsmuseet, Hedmarksmuseet mfl For materiale fra Sogn og Fjordane ble det brukt fylkets egen nettbaserte database <http://sognogfjordane.kulturnett.no>

Geografisk spredning

Figuren viser forekomst av harmonium i norske museer, fylkesvis. NB! Sør-Trøndelag domineres av Ringve, som med sin specialsamling ikke er geografisk representativ. For Hedmark, Sogn og Fjordane samt Hordaland gjelder delvis eldre lister og en må regne med etterslep også i andre fylker. Likevel går det å se en trend at harmonium virker mer frekvent de nordlige fylkene! Går det å spore i bruk eller i en type av innsamlingspolitikk?

Tabell I: Antallregistrerte harmonium delt opp i fylker.

Opphav

Det norskbygde harmonium dominerer bildet (96 stk, hvorav 18 antatt/usikre) (se tabell II). Av importerte instrumenter kommer ikke uventet flest fra Tyskland og USA (26 respektive 24) to viktige sentra for harmoniumproduksjon, historisk sett. At franske og svenske ikke er fler (4 respektive 7) er litt overraskende. En mer nøyaktig analyse av material (bilde, mer opplysninger fra utilstrekkelige registreringer) bør lede til at flere instrumenter identifiseres¹⁴.

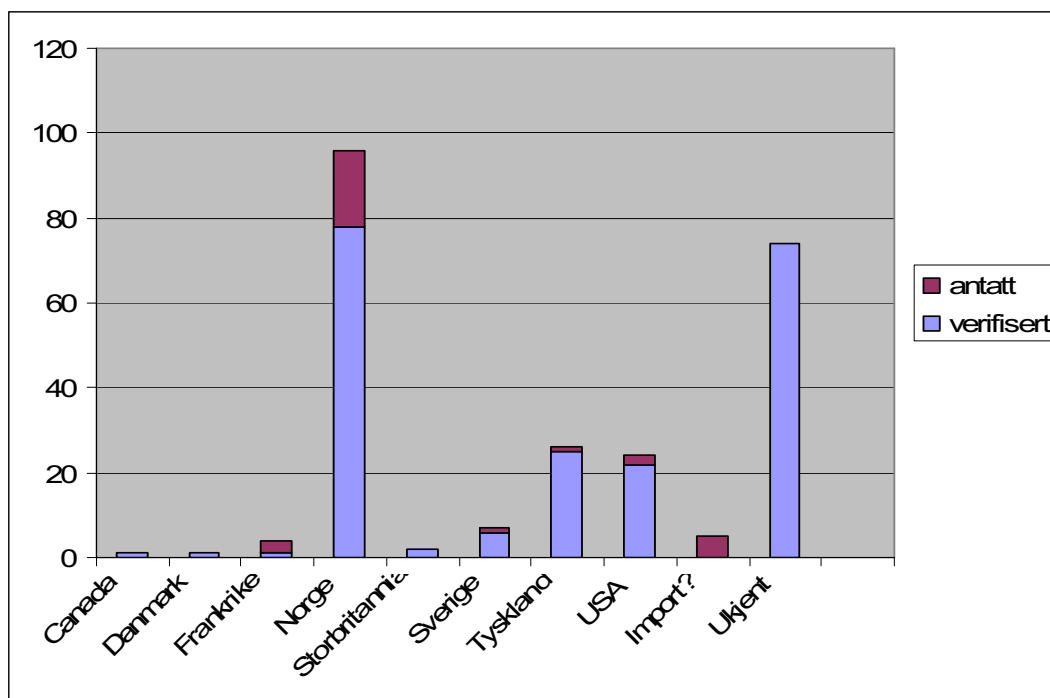
Hvis museumsbildet blir sammenliknet med en undersøkelse av harmonium i en norsk kommune, Sparbu, ser vi at der er andelen utenlandske instrumenter færre (tabell III). En kan mistenke at museenes samlinger ikke er representative (Eek 2004:68). På den andre siden kan innbyggerne en bygd som Sparbu, med sin nærhet til mange lokale instrumentmakere, vel ha blitt tilgodesett av det lokale markedet. Selvfølgelig har ulike museer ulike grunner til å samle på harmonium. Ringve har f.eks flere instrumenter uten tydelig proveniens fra, eller tidligere bruk i Norge.

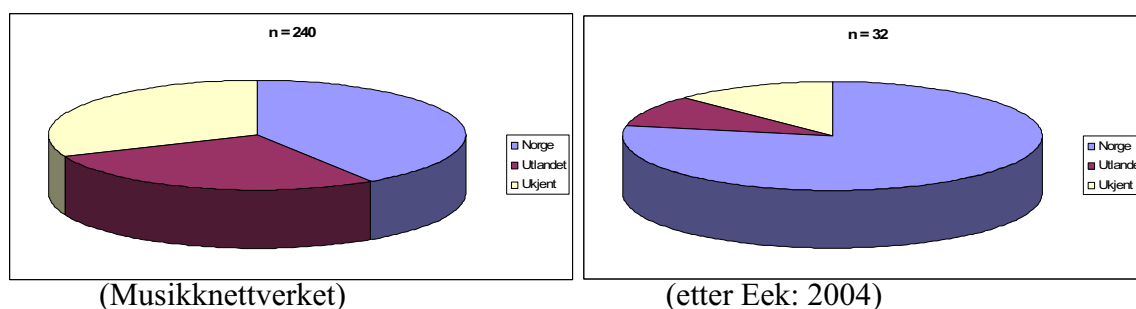
Bilde 8: Tykkvindsharmonium av brødrene Hans og Nicolai Olsvik i Olsvik, Troms c1900
Grytøy bygdetun (Sør-Troms Museum) GRB.2170
Foto: Ingrid Rotli/Musikknettverket

¹⁴ En mulig forskningsoppgave kunde være å prøve å identifisere flere av de gjenstående "ukjente" harmoniumene. Det finnes på Ringve bilder på ca 50% av instrumentene. Der kan observeres omfang, byggstil antall register med mer som kan sammenlignes med hva vi vet om modeller til kjente instrumentmakere.

Tabell II: Harmonium på norske museer delt opp etter opphavsland

Tabell III museumsgjenstander sammenlignet med private instrumenter i en kommune

Norske harmoniummakere

Listen gjør ikke krav på å være en komplett fortegnelse over harmoniummakere, men et supplement til et mer kompleks bilde. Hva betyr egentlig å være en makere? Hvor mange instrumenter er laget? Skal en ha solgt instrumenter? etc. Interessant er att etter en gjennomgang av museumsamlinger på nasjonal nivå, er flere håndverkere blitt oppdaget¹⁵ (se makere markert med uthevet stil i liste tabell IV), blant annet de tre brødrene Olsvik i Troms, som nok var multikunstnere. De laget i tillegg båtmotorer. I noen tilfelle er instrumentene usignert, men kataloger tilskriver dem lokale makere.

Det er mulig å se noen trekk - at enkelte makere dukker opp i begrensede områder. F. eks er L Eriksen, Drammen og Brødrene Hals mest representert i Buskerud og Oslo; Kaland, Knutsen og Vestre, alle fra vestlandet er mest frekvent der også, mens Isachsen & Renbjør finns representert i de fleste fylkene! Er det et tegn på at den sistnevnte var blant de mest utbredte harmoniumprodusentene i landet?

¹⁵ Sammenlikne med fortegnelser over norske instrumentmakere i Gellermann, Robert F. The International **Reed Organ** Atlas 1998; Kolnes, Stein Johannes og Kjeldsberg, Peter Andreas, Norwegian Reed Organ makers upublisert liste Ringve samt <http://www.harmonium-orgel.com/hjemmeside> om norske harmonium dervet av Håkon Sødal.

Maker / Firma	Sted	Antall	Antatt
Isachsen, Joh. C./ Isachsen & Renbjør	Levanger	17	2
Vestre Orgelfabrikk	Haramsøy	11	
Jacob Knudsen	Bergen	8	1
Norsk Orgel - Harmoniumfabrikk A/S / Bernhard Berntzen	Vardal, Gjøvik, Snertingdal	8	
L Eriksen	Drammen	6	1
Einar Kaland	Bergen	6	
Brødrene Hals	Oslo/Chra	5	
Iver Torkildsen / Brødrene Torkildsen	Aasen	4	
Brantzeg Orgel & Pianofabrik	Oslo/Chra	2	1
Anton Gjermstad	Ytterøy	2	
Nikolai og Hans Olsvik	Olsvik	2	
Berge Borrevik	Stord	1	
Cappelen Orgelfabrikk	Oslo/Chra	1	
Henrik Eide	Bergen	1	
P. Eriksen	Ringebu	1	
Sefanias Gjermstad	Trondheim	1	
Gregus Gregussen	Vikeland, Kvæfjord	1	
Kristen Johnsen Lien	[Selbu, omr?]	1	
Jo (Einå) Pettersen	Sunddal	1	
J. Skancke	Kjerkgata 49, Røros	1	
Anders Gullbrandsen Gomnes	Ringerike		1
Hjulmaker Håve	Trondheim		1
August Nilsen	Ukjent		1
Lars Ulvestad	Lauvstad		2
Tilskrevet		3	6

Tabell IV Norske harmoniummakere representert i norske museer – et preliminært bilde

Bruk

Proveniensen til noen harmonium er interessant. Mange av gjenstandene har en tilskrevet historie, i det minste en proveniens i form av et navn. Dessverre er registreringene litt upresise her. Vi klarte heller ikke å være konsekvente i registreringene. Sannsynlig finnes det flere navngitte givere eller provenienser/brukssted. Noterbart er det store antall musikere samt at fem harmonier kommer fra sykehjem/aldershjem!

	Registrerte	Uregistrerte
Musikere	14	3
Kirker/bedehus	15	
Skoler	15	1
Aldershjem	5	
Øvr institusjoner	4	
private eier	28	
	81	

Hvorfor er det så mange harmonier i landets museer? Er det fordi museene aktivt samlet på dem, eller fungerer museene som fluepapir som passivt tar imot gjenstander når de ikke lenger er i aktiv bruk i samfunnet? I likhet mer taffelpianoer går de på en måte ut på dato og blir erstattet med elorgler, orgler, pianoer og senere (i hjemmene og i skoler) med stereoanlegg og Spotify på PC.

3.5. Uregistrerte gjenstander

På de fleste museer der nettverksdeltakerne/Ringve registrator drev med feltarbeid har samlingene inneholdt uregistrerte gjenstander. Av forskjellige grunner har disse gjenstander ikke alltid blitt registrerte; Metodikken på museet har tilsagt en systematisk registrering gjenstandstype for gjenstandstype eller at det ennå ikke er avgjort om gjenstanden skal inn i samlingen eller ikke. Det siste gjelder mange ganger harmonium og taffelpianoer.

Uregistrerte gjenstander, samt materiale som går utenom oppsatte kriterier ble samlet i en B-liste. Det blir sendt tilbake til respektive museum med anbefaling om å ta valget. En uregistret gjenstand er en usynlig gjenstand uten rettigheter, ingen forsikring etc.

3.6 Annet musikkmateriale

Til tross for definisjonen på musikkinstrumenter kom i flere tilfelle annet musikkmateriale med i undersøkelsen; skrin, kasser, plater til spilledåser, grammofoner (sveivegrammofoner er egentlig definert som mekaniske musikkinstrumenter i undersøkelsen) etc. Det skyldes svikt i kommunikasjonen innenfor nettverket. Vi har hatt en inkluderende holdning, registrert og verifisert disse. Også feleverksteder og arkiv etter musikere ble notert. Slike opplysninger blir også lagt i en B-liste uten for den skyld med noe påstand på å være komplette!

3.8. Savnete gjenstander

Sammenliknet med undersøkelsen i 1975 har samlingene dessverre ikke bare vokset. I flere tilfeller samstemmer ikke aktuelle kataloger med virkeligheten. Oftest er dette et spørsmål om tid, før en finner de savnete tingene i store fulle magasiner, men det er alvorlig å ikke ha full kontroll over de gjenstander vi museer er satt til å forvalte.

3.9. Et registreringsprosjekt blir aldri ferdig...

Samlinger blir aldri komplette. Samfunnet er stadig i bevegelse. Til tross for at mange museer idag fører en restriktiv innsamlingspolitikk – flere har formelt stopp på tilvekst av museumsgjenstander - er andre mer offensive og samler kontinuerlig inn. Det fremvoksende Rockheim har per nå en tilvekst på flere gjenstander i uken. Det dukker stadig opp nye tidligere uregistrerte gjenstander i samlinger. Og ennå er tilgjengeligheten på de registrerte gjenstandene ikke helt bra (ellers hadde dette prosjekt ikke hatt all problem med kommunikasjonen med museene!)

I 2006 avsluttet jeg en artikkel om klavikorder (klaverinstrument i hovedsak fra 1700-tallet) i norske museer som inneholdt en checklist. Noen få måneder senere identifiserte prosjektets registrator dette vakre klavikordet på Sør-Troms museum/Trondanes distriktmuseum. I den gamle katalogen var det registrert som ”Spinett”, og ble derfor ikke oppdaget under mine tidligere undersøkelser.

*Bilde 9: Klavikord
Trondanes distriktmuseum (Sør-Troms museum)
(KFB 336)
Foto: Ingrid Rotli/Musikknettverket*

4. Resultater. Heving av kompetanse

4.1 Råd til samlingsforvaltning

En viktig sideeffekt av registreringsprosjektet var de direkte og indirekte råd som ble gitt til museer vedrørende samlingsforvaltning. På et museum sa de ved vårt besøk: "Forresten, vi også har et uregistrert piano i neste rom." Det viste seg å være et piano fra Norges mest betydelig pianofirma, Brødrene Hals, med det laveste produksjonsnummer hittil kjent i norske museer. Med den høye symbolverdien ble det anbefalt å registrere inn pianoet i samlingen. Også et annet museum "hadde" et meget gammelt uregistrert Brødrene Hals. Andre ganger ble det gitt synspunkter på om et musikkinstrument skulle klassifiseres som museumsgjenstand eller rekvisitt. Prosessen har været dialektisk; det har også gitt nettverksdeltakene signaler i retning mot en fremvekst av intern formalisering tydelig inndeling av gjenstander som verneverdige kontra formidlingsmessige. I siste konsekvens handler det om å omsette ICOMs code of ethics i praktisk museumsarbeid.

4.2. Råd til gjenstandshåndtering

De fleste mindre museene spurte nettverkets registrator om oppbevaring og håndtering av gjenstandene. Nettverksregistrator ga grunnleggende preventive råd og bad dem å henvende seg til Ringves tekniske konservator. De satte som regel stor pris på besøk. Også nettverksdeltakerne har både flyttet fram sine egne posisjoner vedrørende preventiv konservering, men også forankret de seneste rønen i fylkets andre museer vedr oppbevaring, merking, spill/ikke spill på gjenstander.

4.3. Utbytte av erfaringer utenfor nettverket

En annen dialektisk prosess handlet om kunnskapsutveksling: Ringve/nettverket ga opplysninger om identifikasjon, typens historie, fabrikkreferanser etc mens det lokale museet ofte satt med en enorm kunnskap om proveniens, funksjon og andre historier knyttet til eksemplet.

Denne signaltrompet ble beslaglagt av en norsk soldat fra en død svensk i den store nordiske krig i 1716. På den måten kan trompeten tilskrives en høy symbolsk verdi.

Bilde 10: Klokkestykket fra en trompet fra 1716 (Halden) Gravert på klokkestykke: "MACHT IACOB // SCHMIDT IN // NÜRNBERG" samt "Seyers løn Ved Kierchebøen // Da Haldens Mænd til Strid udgich // Og Gud de gaf de Seijer fich // Dimmeliige 1716" Skal ifølge tradisjonen ha blitt erobret fra en død svensk soldat i kampene ved Kirkebøen i Enningdalen den 8. april 1716. Halden historiske Samlinger HH.524 Foto: Mats Krouthén/Musikknettverket

4.4. Utstillinger og publikasjoner

Noen gjenoppdagede gjenstander har påvirket forskere til ny forskning. Et eksempel er Norsk teknisk museum, nettverksdeltaker. Da museets samling ble gått igjennom ble det oppdaget unike tidlige elektroniske og elektroakustiske musikkinstrumenter¹⁶. Arbeidet har i tillegg til artikler resultert i en ny basisutstilling i museet, Musikkmaskiner (Weium 2009) og flere prosjekter er fremdeles på trappene. Ny utstilling er også etablert på Norges Musikkhøyskole som flyttet inn i mer publikumsvennlige bibliotekslokaler samt hevet sikringen for de magasinerte gjenstandene. Også på Hardanger og Valdres folkemuseum har musikkinstrumentene fått en tryggere plassering i utstilling respektive magasin. På Valdres folkemuseum er Elisabeth Kværne i gang med forskning på langeleik og dansedukker. På Sigdal museum var det i 2008 en stor utstilling om instrumentmakere i Buskerud, med flere instrumenter fra egne områder samt mange innlånte gjenstander fra nyregistrerte områder (Lislien 2008). I 2008 ble laget en utstilling om harmonium på Nordmøre museum. Bø museum (hardingfele) og Rendalen Bygdemuseum (trekkspill) har musikksiden blitt sterkere gjennom ulike aktiviteter.

For Ringve sin del er utviklingen positiv til tross av at noen museer i nettverket som tidligere har lånt ut gjenstander nå ønsker dem tilbake for å vise på hjemmebane!

4.5. Økt kompetanse i nettverket

Kompetansen innenfor organologi, registrering/fotografering og gjenstandshåndtering har økt markant i nettverket totalt. Nettverksdeltakerne har generelt reist rundt i fylkene og lagt ned mange timer for å knytte tette relasjoner med nabomuseer og arbeide praktisk med feltarbeid. Prosjektet har også gitt god PR for Musikknettverket utad og skapt en god plattform for fremtidige prosjekter innad. Den åpne møteformen (der også eksterne organologer og andre fagkyndige deltar) har skapt en naturlig møteplass også for andre faglige temaer og aktuelle musikkmuseumspolitiske spørsmål.

Bilde 11: Førsteamanuensis, fløytelærer og instrumentmaker Hans Olav Gorset, Norges musikhøyskole sammen med konservator Lars Emil Hansen, Oslo bymuseum, på leting etter innskrifter og pedaler på et flygel på Oslo Bymuseum 2007

Foto: Mats Krouthén/Musikknettverket

¹⁶ Det ble funnet blant annet en norsklaget Theremin (laget av Øyvind Lange c 1930), et Volkstrautionium og et Neo-Bechstein, alle tre unike typer av tidlige elektroniske musikkinstrumenter.

5. Erfaringer fra registreringsarbeid – noen problemstillinger

---

5.1 Museumssamfunn i endring

5.1.1 Konsolidering

Den konsolideringsprosessen Norges museer har gjennomgått under det siste seks syv årene har medført at registreringsfasen har vært vanskelig å prioritere for mange museer. Flere museer har uttrykt at de ikke rekker å se på musikkinstrumenter under den aktuelle undersøkelsesperioden.

Gjennom konsolidering har museumslandskapet blitt forandret. Ved starten av prosjektet i 2006 måtte nettverkets registrator f.eks i daværende Namdals fylkesmuseum å forholde seg til 9 ulike kontaktpersoner i de ulike avdelingene/enhetene; per i dag består museet, Museet Midt av tre enheter. Noen museumsenheter har falt ut av KKD-systemet.

5.1.2 Forandringer i samlingsforvaltningssystemer

Med et enhetlig forvaltningssystem i hele Norge øker muligheten til å lage raske og effektive registreringer og oppgraderinger. Stordriftsfordelene med et nasjonalt system er åpenbare. Men tidsperioden for registreringsprosjektet har sammenfalt med overganger fra WinRegimus til Primus. Det har iblant vært vanskelig å innhente registreringer som var utført i WinRegimus og som avventet konvertering til Primus. Eksisterende registreringer har ligget fastlåste. Deretter tar det tid til systemet helt fungerer.

Hva innebærer egentlig setningen: ”Vi har nå Primus på museet”? Under de tre siste årene har prosjektmedarbeidene møtt ulike tilnærminger til den ulitmate programvaren. Det kan bety at museet har bestilt programvaren. Noen museer har (jan 2009) meddelt at de har programmet installert på personalets datorer, men att det ennå ikke er i bruk. Andre har tatt i bruk Primus-Fotografi, men avventer fortsatt på gjenstandssiden. Ett museum fortalt at de hadde fått brukeridentiteter og innloggingskoder men hadde ennå ikke gått kurset. Men, også etter kursing og igangsetting har bruken vært ujevn: Senest i oktober 2009 har jeg fått et svar att det ikke var mulig å logge inn på systemet for å legg inn registreringer. Per 18.12.09 venter jeg fortsatt på svar...

5.1.3 Individuelle rollebytter

Ved flere museer har kommunikasjonen blitt brutt på grunn av sykefravær og bytte av personal. Spørsmålet har falt mellom to stoler. En av nettverkets egne deltakere falt ifra og dermed mye av den regionen (Nord-Hordaland samt Sogn&Fjordane). I Hedmark avsto også en opprinnelig nettverksdeltaker (Domkrikeodden/Hedmarksmuseet) og kom etter hvert å bli erstattet med Rendalen bygdemuseum. Der gikk viktige tidsressurser tapt.

5.2 Dialogen med museene

5.2.1 Tilstanden i museene

Det var ingen overraskelse at tilstanden i magasinene varierte stort fra museum til museum. I mange museer var det mer lett tilgjengelig. I andre museer var fotografering av de store gjenstandene et problem. At et stort antall musikkinstrumenter som er registrert fra før ikke ble funnet er alvorlig. Av mangel på ressurser ble det verken ført statistikk på manglende gjenstander eller laget noen generell tilstandsvurdering. Det ble også vekket en mistanke om at museer følte seg sjenert over tilstanden i magasinene, og derfor ikke slapp oss inn.

Bilde 12: Ibland var det vanskelig å få et oversiktsbilde på et piano. Her er et elghode i veien.

Foto: Mats Krouthén/Musikknettverket

5.2.2 Ulike tolkninger av definisjoner

Når en registrator spurte etter musikkinstrumenter i en samling ble svarene litt forskjellige. Forventningene hos de enkelte museumsansatte spilte ofte inn. Noen kom til å ekskludere ting som andre institusjoner skulle mente å ha ligget innenfor rammene av musikkinstrumenter. Den museumsansattes egen syn på hvor grensen går har sikkert hatt stor betydning. Flere museer har ved første kontakt svart i stil med: *Nei vi har ikke noen viktige eller interessante musikkinstrumenter!*

Synet på klassifikasjon ble tema for interessante diskusjoner. Et barnerassel ble ekskludert fra et museum, fordi funksjonen ikke var å lage det en mente var musikk. Et bilhorn ble tatt med fra to museer, men ratet av et annet. Ikke bare gjenstander som representerer en historisk tidsperiode og lokalt bruk, men også kopier av eldre gjenstander som ved tilfeller har blitt brukt som rekvisitt på museer – og dermed fått en forandret funksjon ble rapportert. I annet material som vi fikk tilsendt tok noen med musikkarkiver, andre inkluderte instrumentmakerutstyr. Som nevnt tidligere er prosjektets formål ikke å lage definisjon verken for musikk eller musikkinstrumenter. Det blir interessante observasjoner i seg, men fremfor alt en problematikk når en går inn i en analysefase av materialet.

Også innenfor nettverksgruppen varierte synet på definisjonene, selv om gruppen mange ganger spurte om råd til Ringve om grensetrekking. Buer og kasser/skrin kommer med i noen registreringer men ikke i alle. Dette er et resultat av den valgte organisasjonsstrukturen.

I noen tilfelle er skillelinjen mellom museumsgjenstand og rekvisitt ikke helt klar (eksempel harmonium av Henrik Eide, Tingvoll museum, som fortsatt er i bruk). I Ringves tilfelle demonstreres fortsatt et titall museumsgjenstander av historiske årsaker (og vil med tiden bli erstattet med spillbare kopier eller andre rekvisitter). I noen andre tilfelle har Musikknettverket anbefalt at gjenstanden behandles i samsvar med med ICOM's etiske regelverk – og gitt råd til eventuell behandling - eller defineres som rekvisitt.

Musikknettverket anbefaler at hvert museum tydeliggjør forskjell mellom museumsgjenstand og rekvisitt, uansett gjenstandstype.

5.2.3 Skepsis

De fleste museer ønsket prosjektet velkommen og tok seg tid til å svare uttømmende. Likevel kan tre typer av kritikk nevnes. Den viktigste handlet om hvordan materialet skulle bli presentert og eventuelt oppgradert i fremtiden. De museer som fremførte den kritikken var selv i ferd med å legge materiale på nett og ønsket å unngå parallelle univers. En annen kritikk berørte nivået av registrering – de ønsket seg mer nøyaktig dokumentasjon – samt kvaliteten på bilder som ble tatt: Spesielt museer med egne fotografer ønsket ofte å gjøre den jobben selv for å få kontroll over publiseringsbare bilder.

Mer overraskende var to andre typer av reaksjoner. Det ble ved noen tilfeller uttalt en skepsis mot utsendte undersøkelser av dette slag. Det ble sammenlignet med de mang spørreskjemaene som blitt sendt ut av offentligheten omkring registreringspraksis etc. *Vi er trett på slike skjemaer.* En annen type av skeptisisme var den mot eksperter som ønsker komme å inspisere museet. *Den akademiske svensken kan komme å gjøre jobben selv.*

5.2.4 Organisasjon

Den valgte løsningen for arbeidsdeling i prosjektet kan diskuteres. Opprinnelig, med erfaring i tidligere prosjekter ble det søkt om midler for én registrator som skulle arbeide over hele landet. Av økonomiske grunner ble region-modellen valgt. Det medførte både fordeler og ulemper. Registrering organisert og utført av en faglig utdannet nøyaktig person er å foretrekke hvis målsettingen er å oppnå en konsistent materialsamling der registratoren kan gå tilbake i materialet, justere metodikken, gjenta et spørsmål etc. Også bildekvaliteten blir jevnere med én person bak kameraet.

Imidlertid er et en-mannsprosjekt mer kostbart enn et spørreskjema den lokale museumsansatte fyller i og sender inn, eller en museumsgruppe som representerer hver sin region. Erfaringer fra lignende instrumentundersøkelser i Sverige og England med frivillige besøkende respektive enkæt viser på en stor variasjon i kvalitet i resultatet (se avsnitt Forskningsoversikt) Det ble meget tydelig i materialet: I de tilfellene registreringer ble sendt tilbake er de generelt enklere registrert (mangler i høyere grad mål, inskripsjon og datering). Men det kan også forklares med sviktende kommunikasjon om hva oppgaven egentlig var.

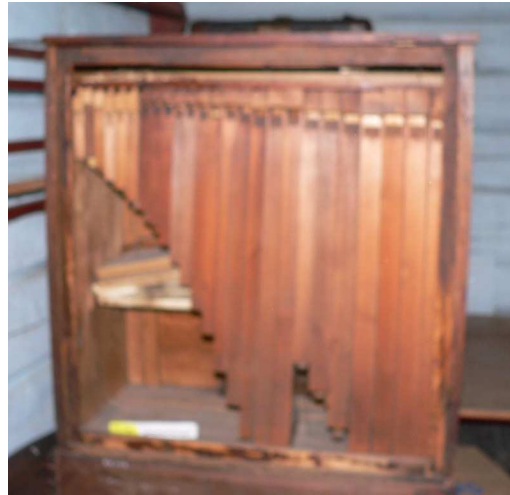
På den andre siden kjenner en museumsgruppe museumslandskapet bedre og har gjennom personlige kontakter enklere for å nå raske resultater, hvilket var tydelig i dette prosjekt. Den kompetansehøyende faktoren i organisasjonen skal heller ikke undervurderes, hvilket er blitt lagt frem tidligere (se avsnitt 4) samt en stor grad av team-building for de involverte. Av den grunn var repetisjon av metodikken og oppfølging av nettverksgruppen viktig.

5.2.5. Kvalitet på fotografi

Målsettingen med fotograferingen var i første rekke å lage identifikasjonsbilder – som også lar seg vise offentlig. Ingen av Musikknettverksdeltakerne var profesjonelle fotografermen fikk en enkel innføring og mottok retningslinjer for metadata etc (se fotoinstruks). Ringve ga i tillegg tilbakemelding på 1. omgang av innsendte bilder.

Visse museer har profesjonell fotograf. I andre tilfelle legges ansvaret på den mest erfarne medarbeideren. Ringve aksepterer publisering av identifikasjonsbilder, tatt av konservator eller teknisk konservator, tatt for den interne Primuskatalogen.

Et eksempel her viser på verdien av å se gjenstander i virkeligheten og å ta flere referansebilder for identifikasjon, selv om de ikke er publiseringsbare: På Ringerike museum (RM397) finns et orgel, som også er registrert som trøorgel. Da registratøren for Buskerud så på instrumentet ble piper oppdaget på baksiden av instrumentet, med andre ord: et orgel ikke et harmonium (det ”trøorgel” oftest sidestilles med) Det sier noe om bruken av begreper! Det virket som det er lokalt laget. Til tross for at bildet er uskarp gir det oss verdifull informasjon!

*Bilde 13: Orgel, forside og bakside
Ringerike museum (Hringariki) (RM397)
Foto: Jan Lislien/Musikknettverket*

5.2.6. Registratorsrollen i praksis, en utfordring

For å være en registrator trenges mange kvaliteter. Du må ha kjennskap i organologi men like mye i sosialpsykologi. Du må gi gode argumenter hvorfor akkurat musikkinstrumenter er viktige å prioritere i registreringsarbeidet. Du må gi gode argumenter for hvorfor museet skal la deg komme på besøk. Vel ankommet museet må du kunne med omsorg fylle ut registreringsskjemaet, ta foto og samtidig notere alt av verdi som verten forteller. Husk at for et museums menneske er det verdifullt å møte kolleger med andre spesialinteresser. Erfaringer viser at å arbeide i par gir en mengde praktiske muligheter: løft, observasjonsfordeler, gjensidig entusiasme, arbeidsdelingsgevinster (en konsulterer med museumsstaben og en måler) og er derfor å anbefale.

6. Konklusjon

Det går å peke på forskjellige typer av gode effekter av registreringsprosjektet *Musikkinstrumenter i norske museer*. Musikknettverket har vokst på flere punkter og posisjonert seg som en viktig ressurs innenfor museumssektoren. Kompetanse innenfor forvaltning (registreringsmetodikk, gjenstandshåndtering mm) og fagkunnskap innenfor organologi (læren om musikkinstrumenter), har økt så vel hos nettverksdeltakere som hos prosjektledelse. Det har ført til mange nye prosjekter (utstilling, sikring, forskning etc) innom og mellom de ulike institusjonene. Den mangfoldige bakgrunnen til nettverksdeltakerne (museumsdirektører, musiker, konservatorer, konservatorer NKF-N¹⁷ instrumentmakere, pedagoger) har gitt mange verdifulle kunnskapsutvekslinger mellom fagene. Alt dette er blitt omsatt i praksis ved de ulike nettverksinstitusjonene der musikkfaget er blitt styrket. Det blir vurdert muligheter til å skape sterkere sentre for enkelte folkemusikkinstrumenttyper og aktiviteter.

Nettverksprosjektet har med sin vektlegging på feltarbeid etablert langsiktige strukturer innenfor fylker og mellom Ringve og flere museumsenheter rundt i landet.

Med sin blanding av fagpersoner innenfor museum og eksterne musikkforskere i referansegruppen har nettverksmøtene i tillegg til funksjonen som diskusjonsplass for spørsmål omkring registreringsprosjektet også fungert som forum for idéutbytting innenfor andre felter. De årlige møtene vil fortsette som naturlige samlingspunkter.

Nettverksprosjektet har med de ulike fagdagene koblet til nettverksmøtene bidratt til en økt kunnskapsutveksling mellom nettverk og norske lokalsamfunn. Kunnskap om den historisk viktige hardingfela, harmoniet og langeleiken har fått næring fra undersøkelsene og blitt formidlet via foredrag.

Gjennom samarbeid mellom nettverksinstitusjonene har det blitt etablert en struktur for regionalt ansvar for innsamling blant de medvirkende kulturhistoriske museene. [kanskje ett nettverksresultat og mer indirekte en følge av registreringsprosjektet?]

Sist, og ikke minst: Det er samlet en stor mengde materiale som tildels sier noe om relasjonen mellom museum og samfunn, tildels er blitt synliggjort gjennom at det er blitt registrert på respektive museum og, i neste trinn, mulig å bruke som utgangspunkt i fremtidlige forvaltnings-, forsknings-, utstillings og formidlingsprosjekter.

Når det gjelder selve registreringsarbeidet vil jeg peke på noen viktige erfaringer. Betydningen av å prioritere registreringer kan ikke understrekes nok. Uansett gjenstandstype er det en meget viktig grunnforutsetning i møtet med publikum (ikke bare i forbindelse med et registreringsprosjekt) å kunne gi korrekte opplysninger om hva som finnes i samlingene. Det medfører i sin tur at det er vårt ansvar å balansere tilvekst med mulighet til å registrere materialet å legge full kraft i å komme à jour på museene.

Registrering etter ABM-utviklings veiledninger er å foretrekke. Dog må en i feltarbeid anpasse nivået etter disponibel tid: hvis tiden ikke er tilstrekkelig og en ikke har anledning til å komme tilbake er det bedre å notere fem gjenstanders nummer, betegnelse samt ta et snap shot-bilde for å sikre at det finnes en gjenstand. Ved hjelp av fotoer – også ”ikke-publiseringbare” er det ofte mulig å fylle i opplysninger i ettertid (alder, material etc) Bruk tiden fornuftig. Vedrørende registrering i Primus: Alle betegnelser bør ha en kildehenvisning!

I noen distrikter er et sterkt ønske om å la publikum (les musikere) låne og spille på musikkinstrumenter som er verneverdige museumsgjenstander. Museer med andre

---

¹⁷ Tittelen avser en kompetanse som arbeider med preventiv og reel konservering av museumsgjenstander. For den tradisjonelle norske yrkestittelen Konservator legges til ”NMF” for å unngå begrepsforvirring.

gjenstander kjenner igjen problematikken, som er tosidig: Visse gjenstandstyper har en attraksjonskraft og mytologisert aura om å forflytte utøver/betrakter til en annen tid (musikkinstrumenter, biler, bygninger etc), eller mer nostalgisk uttrykt: gjennom å bruke gjenstandene økes forståelsen for en svunne estetikk. Dette leder inn på det andre problemet: Visse gjenstander lar seg ikke forklare for publikum med mindre de blir demonstrert (maskiner, musikkinstrumenter etc) Museumsetisk har vi et ansvar å tydeliggjøre forskjellen mellom museumsgjenstand og rekvisitt samt å arbeide mot en felles forståelse av grensetrekninger i en verden med store krav på tilgjengeliggjøring, formidling og opplevelse. Det er en utfordring å forene bevaring og formidling i en positiv konklusjon, noe som er fullstendig mulig i lyd- og videodokumentasjoner samt bruk av rekvisitt.

Vi har innsett betydningen om å avgrense prosjektet i tid samt å utruste museet med et langsiktig sentralt forvaltningsverktøy. I et fylke laget nettverksdeltakeren registreringer på et museum i høsten 2006. Til museet ble excel-lister levert (i mangel på andre katalogsystem) med informasjon om musikkinstrumenter. Under våren 2008 hadde samme museum satt i gang å registrere samme gjenstander på nytt, nå inn i det nye Primus. Excellistene var borte med vinden.

Diskusjon må føres om nivå for fotografering av gjenstander som skal publiseres: skal det være identifikasjonsbilder eller må en lage profesjonelle bilder?

Definisjon av musikkinstrumenter er kun interessant ut fra praktisk synsvinkel for å kunne gjøre valg ved nyregistreringer. Vi kunne ha valgt å også se nærmere på både lydredskap, lydgjengivelse, ja alle gjenstandstyper som lager lyd i akustisk bemerkning. Det kan i seg vekke metodologiske spørsmål omkring fremtidige lyddokumentasjoner.¹⁸

Om ønske er å utvikle en ”stab” av kyndige langsiktig arbeidende kolleger bør en velge den norske modellen der fagmiljøet vokser i takt med registreringene. Ønskes et rask resultat skal en ansette to personer som gjør alle registreringer.

Nasjonalt museumsnettverk for musikk og musikkinstrumenter arbeider for tiden med å sammenstille alle registreringer som vil bli presenter i 2010, sammen med flere refleksjoner omkring noen registreringsfelter i rapporten *Musikkinstrument-basen over Nett* (MON). Det prosjektet bidrar på så vis til utviklingen av brukermulighetene i det nasjonale prosjektet **DigitaltMuseum** (DiMu) på internett – ett framvoksende grensesnitt for samlingsbaser på norske museer.

Det går å se muligheter i flere nye prosjekter som løfter frem andre sider av dokumentasjon av gjenstander og der erfaringene fra organiseringen i registreringsprosjektet tas med. For et musikkinstrument er lyden og spillemåten en viktig parameter for forståelsen av gjenstandens kontekster. Også ur bevaringsperspektiv er det av stor betydning å forsøke lyddokumentere museumsgjenstandene istedenfor å fortsatt bruke musikkinstrumentene. En annen vei å gå er å se nærmere på andre verneverdige samlinger i kommunal eller privat regi – som i regel har stått utenom dette prosjekts grenser. Forhåpentlig går erfaringene også å applisere på andre gjenstandstyper.

---

¹⁸ For eksempel, med kollegor på Nordmøre museum [navn?] ble det diskutert muligheter å samarbeide med lyddokumentasjon av musikkinstrumenter så vel som semi-dieselmotorer fra fiskebåter.

7 Referanser:

- ABM-skrift #36 Statistikk for bibliotek og museum 2005, 2006
- ABM-skrift #41, Statistikk for bibliotek og museum 2006,
- Aksdal, Bjørn. Med Piber og Basuner, Skalmeye og Fiol: musikkinstrumenter i Norge ca. 1600-1800. Trondheim: Tapir. 1982
- Austarheim, Hilde Larsen og Holbek, Rune. Vei i vellinga: Håndbok i dokumentasjon av museumsgjenstander. ABM-skrift #5. ABM-Utvikling 2003
- Barclay, Robert (ed) *The Care of Historic Musical Instruments*. Co-published by CCI, MGC and CIMCIM, 1997
- Barclay, Robert, *The preservation and Use of Historic Musical Instruments*, Bath 2005
- Bohman, Lundberg & Ternhag (red.). *Musikkinstrument berättar: instrumentforskning idag*. Hedemora Gidlund Forlag. 2007
- CIMCIM Newsletter IX {1981}.s.56 Sachsen: *Preparing an inventory of musical instruments in nonspecialised museums: for example in Saxony*.
- Eek, Kristin. "Registrering av harmonium/trørgel i Sparbu". Årbok for Nord Trøndelag 2004. Nord-Trøndelag historielag Steinkjer 2004
- Fett, Harry. *Musik-instrumenter: katalog*. Kristiania: Norsk folkemuseum. 1904
- Galpin, Francis W. *A textbook of European musical instruments: their origin, history, and character*. Westport: Greenwood. 1976
- Gellerman, Robert F. *The International Reed Organ Atlas*. Palmer, MA. 1998
- Gjertsen, Karl Ragnar (red). *OUTLINE - klassifikasjonssystem for museum og arkiv - NMU 4: 2001*. Oslo: Norsk Museumsutvikling. 2001. <http://www.abm-utvikling.no/publisert/tidligere-utgivelser/nmu4-2001.pdf>
- Hornbostel, E. & Sachs, C.. "Classification of Musical Instruments". oversettelse av *Systematik der Musikinstrumente: Ein Versuch* (1914) ved Anthony Baines og Klaus Wachsmann. *Galpin Society Journal* (1961), 14: 3-29.
- IAMIC Newsletter II {1974} s. 20. *Musical instruments in public and private collections in Switzerland* IAMIC – International Association of Music Information Centres (I Norge MIC):
- ICOMs museumsetiske regelverk. ABM-skrift#29. ABM-Utvikling 2006
- Kjeldsberg, Peter Andreas. *Musikkinstrumenter ved Ringve museum = The collection of musical instruments*. Trondheim: Ringve museums skrifter. 1981
- Kjeldsberg, Peter Andreas. *Piano i Norge : "et uundværligt Instrument"*. Oslo: Huitfeldt. 1985
- Kolltveit, Gjermund. *Munnharpas tidlige historie i Skandinavia: en studie i et arkeologisk materiale*. Norsk folkemusikklags skrifter nr 9, 1996
- Kolnes, Stein Johannes og Kjeldsberg, Peter Andreas, *Norwegian Reed Organ makers*. Upublisert liste Ringve
- Koren, Elisabeth. *Dokumentasjonspraksis ved museene: Undersøkelse av bruken av elektronisk programvare ved museene høsten 2004*. Rapport til ABM-utvikling. Oslo: ABM utvikling. 2006.
- Kvifte, Tellef. "Hva er et musikkinstrument?" Upublisert foredrag for musikknettverksmøte i Kristiansand, 2008.
- Kvifte, Tellef. *Instruments and the electronic age : toward a terminology for a unified description of playing technique*. Oslo: Solum. 1989
- Lislien, Jan. *Instrumenter og instrumentmakere i Buskerud*. Utstillingskatalog Sigdal museum 2008
- Løchen, Leif. *Fra skorofele til salmodikon: artikler og innlegg i aviser*. Dombås: Nord-Gudbrandsdal folkemusikkarkiv. 2000

Murdock, George P. (mfl.). Outline Of Cultural Materials. New Haven: Human Relations Area Files. 2004. http://www.yale.edu/hraf/Ocm_xml/newOcm.xml

Myers, Arnold, Cataloguing Standards for Instrument Collections, i *CIMCIM Newsletter* No. XIV, (1989) s.14-28 (<http://www.music.ed.ac.uk/euchmi/cimcim/itn/itnXIVc.html>)

NMU 3: 2002. Feltkatalog for kunst- og kulturhistoriske museer. <http://www.abm-utvikling.no/publisert/tidligere-utgivelser/nmu3-2002.pdf>

Paine, Crispin (red), Standards in the Museum Care of Musical Instruments Museums&Galleries Comission 1995

Pedersen, Tove Wefald (m.fl). Standard for gjenstandskatalogisering. ABM-skrift #48. ABM-Utvikling 2008

Sachs, Curt (1942). The history of musical instruments. London: Dent

Sevåg, Reidar. Det gjallar og det læt: frå skremme- og lokkereiskapar til folkelege blåseinstrument. Oslo: Det Norske Samlaget. 1973

Weium, Frode, (red.) Musikkmaskiner Utstillingskatalog, Norsk teknisk museum 2009

<http://www.harmonium-orgel.com/hjemmeside> [om norske harmonium dervet av Håkon Sødal]

http://www.object-id.com/checklist/check_eng.html og <http://cidoc-crm.org/> [J. Paul Getty Trust samt ICOM:s komitee for dokumentasjon..]

<http://www.mossenmark.com/start.php> [om verker av Staffan Mossenmark]

Vedlegg A-C Instruks Musikknettverkets registreringsprosjekt, okt 2006

Vedlegg D Oversikt museer som deltatt i kartleggingen og som har musikkinstrumenter i samlingene.

Vedlegg E Representativ kulturhistorisk samling, by og land

Slå på tromme! Men varsomt!
Bilde 14: Tromme 1796
Sunnhordaland museum (SF04822)
Foto: Frank H Rolland/Musikknettverket

Nasjonalt nettverk for musikk og musikkinstrumenter

Veiledning

Enkeltmuseum eller -arkiv

Registreringsprosjektet

Veiledning for enkeltmuseum eller -arkiv

Versjon 02.02.07 Musikknettverket/Ringve

Som et utgangspunkt for fremtidige felles prosjekter, lager Nasjonalt Nettverk for Musikk og Musikkinstrumenter (*Musikknettverket*) en oversikt over alle musikkinstrumenter i norske museer og arkiver.^[1] Denne oversikten, *Musikkinstrumentbasen*, kommer å ligge til grunn for videre arbeid innen feltene nomenklatur og klassifikasjon.

I tillegg blir *Musikkinstrumentbasen* en plattform for spørsmålsstillinger innen innsamling, forskning, formidling og bevaring av musikk og musikkinstrumenter.

Dette dokumentet inneholder retningslinjer for fremdriften av Din innsats i registreringsprosjektet. Det blir også gitt instruksjoner for selve dokumentasjonsarbeidet.

OPPGAVE

Oppgaver for registrator på deltakende institusjoner

1. i samarbeid med registrator i Musikknettverket ved, garantere for å få samlingene av musikkinstrumenter ved institusjonene registrerte og reviderte.
  2. få et utdrag av alle gjenstander av type musikkinstrumenter i digitaliserte samlinger.
- Materialet leveres til registrator på Ringve innen **31.mai 2007**.

Resultat

- Musikkinstrumentbasen blir en nyopprettet statisk database i programvaren Primus. Materialet vil bli samlet på en sentral database på Ringve. Basen gir et bilde av instrumentlandskapet på institusjonene ved månedsskiftet april/mai 2007.
- Basen kvalitetssikres i løpet av vinteren 2007/2008, og planlegges å bli søkbar for publikum via internett i løpet av 2008/2009.

Fordeler

For de involverte medfører prosjektet flere fordeler:

- egne samlinger blir oppdatert vedrørende registrering, samt synliggjort gjennom Musikkinstrumentbasen.
- hjelp til revisjon og registrering, identifikasjon/kvalitetssikring av musikkinstrumenter museets samling.
- svar på enkle spørsmål vedrørende oppbevaring av musikkinstrumenter.
- økt kompetanse innen feltet musikkinstrumenter(organologi).
- bidrar til utvikling av nomenklatur for musikkinstrumenter innen norsk ABM-sektor.

---

^[1] Et tidligere registrert materiale av musikkinstrumenter ved museer i Norge, utført av Ringve i 1975, brukes som referanse. Med utgangspunkt i oversikten fra 1975, samt pågående undersøkelser, vurderes antall musikkinstrumentgjenstander til totalt ca 7.000.

DEFINISJONER

Musikkinstrumenter som skal revideres og registreres inn i Musikkinstrumentbasen omfattes av følgende definisjon og avgrensninger:

Definisjon av "musikkinstrumenter"

1. Gjenstander som av intensjon er for å spille på (Outline 534 ekskl. 534.8)
  2. Gjenstander som sekundært har blitt til, og er dokumentert brukt som musikkinstrumenter. For eksempel skje, sopelime, i dette tilfellet Outline 534.1.
- Gjenstandene skal være definert som museumsgjenstand, ikke som rekvisitt.
  - Gjenstandene skal ha inventarnummer med et prefiks som er unikt for museet. NB! Et museum kan bruke flere ulike prefikser! Ved uklarheter: kontakt Ringve.
  - Hvis et musikkinstrument består av flere deler, skal alle delene registreres. Også tilbehør til musikkinstrumentet skal i dette tilfelle med (for eksempel en fiolinkasse). Løse instrumentdeler og tilbehør skal derimot IKKE med hvis de tilhører et musikkinstrument i samlingen.
  - Lydgjengivelse og lydarkivering (Outline 216) samt Radio/TV (Outline207) inngår ikke i registreringsmaterialet i dette prosjektet. Dette gjelder også materialer og verktøy som tilhører instrumentmakerverksteder (Outline 524.8).

Avgrensninger

Institusjoner som inngår i undersøkelsen er:

- Museer som får midler direkte fra Kultur- og kirkedepartementet
- Museer som får midler direkte fra annet departement
- Musikkhøyskolen i Oslo (Lindeman/Gurvinsamlingene)
- Folkmusikkarkiver

Tilleggsliste – eget notat

Hvis du kommer over noe som faller utenfor ovenstående prinsipper, og ønsker å lage en notering om disse, gjør det på en separat liste.

Disse samlingene omfattes ikke av registreringsprosjektet, men kan vedlegges registreringen, og kan være av interesse for fremtidlige nettverksprosjekter eller lignende.

REGISTRERING

(Bruk vedlagt excelskjema)

Følgende punkter skal være med i registreringen:

1. Dato

Din dato for registrering.

2. Samling

Institusjon / Eier. Kun navnet registreres. Adresse sendes separat til Registrator i forbindelse med levering av data.

3. Museumsnummer

Gjenstandens nummer må ha et unikt prefiks. Hvis dette mangler, ta kontakt med Norsk museumsforbund (NMF) for opprettelse av museumsprefiks.

Om instrumentet består av flere deler, benytter du samlingens egen praksis for sammensatte objekter, med den største/viktigste delen som første del.

Eksempel ved instrumenter med flere deler:

RMT 383 A (fiolin) + RMT 383 B (fiolinbue)
ABC 123-1 (gitar) + ABC 123-2 (gitarkasse)

4. Betegnelse

Bruk "normalnavn", det vil si det navn som vanligvis brukes på akkurat denne gjenstanden.

Eksempel på betegnelser med normalnavn

Fiolin, Hardingfele, Harmonium, Piano, Salmodikon, Trekkspill, Taffelpiano, Tverrfløyte, etc.

5. Presisert betegnelse (hvis det eksisterer)

Her fører du inn (hvis det fremgår tydelig)

enten

a) en betegnelse som beskriver størrelse eller stemming for blåseinstrumenter eller

b) en betegnelse som presiserer hvilken type tasteinstrument det er. Andre instrumentområder kan komme til å få et presisert nivå i løpet av prosjektets forløp.

Eksempel på presisert betegnelse

a) Hvilken stemming instrumentet har
Eksempel: klarinett i B, tenorbanjo

b) Underfamilie, tasteinstrumenter
Eksempel: (for piano), kabinettpiano, stumpiano

6. Alternativ betegnelse (hvis det eksisterer)

Dette brukes hvis det er en annen betegnelse knyttet til akkurat denne gjenstanden.

NB! Med dette menes ikke at man skal lage egne nye betegnelser, men kun bruke den eksisterende alternative betegnelsen ved tilfeller hvor dette finnes dokumentert på et katalogkort eller noe annet knyttet til akkurat det instrumentet. Det er ikke meningen at man skal starte et forskningsprosjekt for å finne informasjon.

Eksempel på skrivemåte for alternativ betegnelse

Skriv på denne måten: Hvis betegnelsen er kornett og den presiserte betegnelsen er kornett i Ess så kanskje det står, eller har blitt sagt "Svenskekornett" om instrumentet. Dette skrives som følger:

Svenskekornett [melding Bjørn Ask 7.6.2006]
eller

Spinett [katalogkort, museum]
om taffelpiano.

I dette tilfellet, korrigerer du betegnelsen, lar den gamle betegnelsen stå i "alternativ betegnelse".

7. Mål: maksimal bredde, dybde, høyde

I de tilfellene hvor det allerede finnes en dokumentasjon med tre mål, kopier dette, for eksempel lengde, bredde, diameter.

Om du må ta nye mål, ta da bredde, dybde, høyde.

8. Inskripsjon (hvis slikt er synlig)

Se på instrumentet etter seddel, firmastempler, håndskrevete meddelelser eller signaturer og lignende. Noter alle slik:

[teknikk] + [posisjon] + ["tekst"] Bruk dobbel skråstrek ved ny rad.

Eksempel på notering av inskripsjon

Trykt seddel i bunn: "Lars Hoem // Instrumentmager // i // Christiansund 1848 [de to siste sifrene med blyant]"

9. Produsent (hvis det allerede er dokumentert, eller helt sikkert er mulig å fastslå)

Eksempel

Skriv kun navn. Bruk denne rekkefølgen: Etternavn, fornavn, (eventuelt mellomnavn)

- Hoem, Lars
- Farre, William

Men hvis det er en foretning:

- William Farre, Musikkforetning A/S

10. Produksjonssted (hvis det allerede er dokumentert, eller helt sikkert er mulig å fastslå)
Bruk stedsnavn og land i to forskjellige kolonner.

Eksempel	
Sted	Land
London	Storbritannia

11. Datering

Datering angis i tre felter: **"Datering fra"**, **"Datering til"** og **"Datering grunnlag"**.

"Datering fra" er tidligst mulige årstall for produksjon, og "Datering til" er siste mulige årstall. Hvis du kan angi eksakt produksjonssår, noterer du samme år i begge feltene. Angi "datering grunnlag" hvis dette framgår av noteringer på instrumentet, fra en protokoll, eller en antakelse.

Hvis det fra før ikke er presisert en første og siste dato, eller om du ut fra egen erfaring ikke sikkert kan plassere instrumentet i en tidsperiode, lag allikevel en grov inndeling av alderen i tre kategorier:

- 1) -1900   2) 1901-1950   3) 1951 –

12. Historikk

 (hvis det allerede er dokumentert)

Hvis instrumentet har tilknytning til en spesiell hendelse, eller person.

Eksempel
Var ifølge tradisjonen med i beleiringen av Akershus festning under den Nordiske krig. Eller Har tilhørt Statsminister Michelsen. NB! Dette er kun allerede eksisterende opplysninger fra tidligere registreringer/dokumentasjoner.

13. Plassering

Husk! Det er også en kolonne for Plassering som skal fylles ut.

Dette vil ikke bli publisert, men er et kontrollfelt til revisjon for samlingens eier.

14. Øvrige opplysninger

 (hvis noe er særdeles spesielt)

Er det noe spesielt med instrumentet som du ønsker å legge til, et spesielt materiale, noe som ikke hører til noe annet felt, skrives det inn her.

Generelt: Hvis du er usikre på informasjonen skriver du et spørsmålstegn etter opplysningen. Hvis det er to eller flere inskripsjoner, mulige produsenter eller liknende blir disse skillete å ved å sette et ;-tegn imellom:

Produksjonssted:
Norge(?)

Inskripsjon:
Brannstemplet på bakside av hals: "E.S."; Trykt
seddel i bunn: "Nr. 150"

Oppsummering over de ulike feltene som skal fylles ut
1. Dato
2. Samling
3. Museumsnummer
4. Betegnelse
5. Alternativ betegnelse (hvis det forekommer)
6. Presisert betegnelse (hvis det forekommer)
7. Mål
8. Inskripsjon (hvis forekommende/synlig)
9. Produsent (hvis det allerede er dokumentert eller mulig å fastslå)
10. Produksjonssted (hvis det allerede er dokumentert eller mulig å fastslå)
11. Datering
12. Historikk (hvis det allerede er dokumentert)
13. Plassering
14. Øvrige opplysninger (hvis noe er særdeles spesielt – fritekst)

Kvalitetssikring

Dette prosjektet har som delmål å kvalitetssikre musikkinstrumentssamlinger i Norge. En del av dette utgjøres av nomenklatur i feltene **betegnelse**, **presisert betegnelse**, og **klassifikasjon**. Feltet klassifikasjon blir utfylt av Ringve. Musikknettverket gjør en stor innsats for museums Norge gjennom dette prosjektet ved at de er med på å utvikle en norm for registrering av data fra separate databaser. Vi må regne med en del prosessarbeid for at vi skal finne et felles nasjonalt nivå for dette.

Takk for din innsats!

Mats Krouthén
Konservator
Prosjektleder/koordinator

Ingrid Rotli
Registrator

Vera de Bruyn
Teknisk Konservator

Registreringsprosjektet
2.februar 2007/Ringve

Nasjonalt nettverk for musikk og musikkinstrumenter

Fotoinstruks

Registreringsprosjektet

Fotoinstruks

Versjon 02.10.2006 Musikknettverket/Ringve

Fotografering og måling

Dette dokumentet inneholder retningslinjer for fotografering og måling for Musikknettverkets registreringsprosjekt

Fotografering

- For registrering i PRIMUS, tas fotografier i digitalt format. Hvis det tas bilder med analogt kamera, kan fotobutikken digitalisere bildene og legge dem over på en CD. Allerede eksisterende analoge bilder, kan skannes til digitalt format. Skann med oppløsning på 300 dpi.
- Bruk normalobjektiv (digitalkamera 65mm, analogt kamera 50mm).
- Fotografer fortrinnsvis med stativ.
- Plasser instrumentet mot en grå bakgrunn. Se vedlagt fargeprøve for anbefalt nyanse(18 % grå).
- Lange, tynne gjenstander (for eks. fløyter, klarinetter), kan gjerne plasseres diagonalt i bildet
- Plasser svart/hvit målestokk (vedlagt), og inventarnummer godt synlig nederst til venstre på bildet slik at den ikke skjuler noe av instrumentet.
- Bruk følgende lyskilder: dagslys eller dagslyslamper. Så langt det er mulig bør man unngå å bruke blits for å forhindre forstyrrende reflekser i gjenstanden.
- Fotografer hele gjenstanden fra tre ulike synsvinkler(forside, side, fugleperspektiv eller bakside). I tilfeller der instrumentet er vanskelig å flytte på, må bilde tas etter best evne.
- Hvis instrumentet består av flere separate deler, skal det tas minst ett bilde med alle delene samlet. I tillegg fotograferes et bilde av hver enkelt del for seg. Det kan også være tre bilder av hver enkelt del eller man kan ha flere enkeltdeler på et bilde. Dette må vurderes i hvert enkelt tilfelle etter gjenstandens kompleksitet.

Eksempel:
1. Separat orgelspillebord tas det tre bilder av.
2. Bue som tilhører en fiolin tas det et bilde av.
3. Plekter og strenger som ligger i en gitarkasse tas det et samlet bilde av.

- Fotografer i tillegg alle signaturer, stempler og innskrifter som eget detaljbilde.
- Bruk fotoliste (vedlagt) under fotograferingen, og fyll den ut nøye slik at du holder god oversikt underveis. Denne listen blir også viktig i etterkant for å kunne dobbeltsjekke at man bruker riktig bilde ved innlegging i Primus.

Navngiving og lagring

- Hvert bilde får navn bestående av koder for følgende informasjon:
  1. **Inventarnummer**
  2. **Synsvinkel**
Foto med hele instrumentet får følgende tallkode: "01"=forside, "02"=fra side, "03" fra toppen, "04" bakside. (Se eksempel med klavikord)
Detaljbilder av signatur og inskripsjon får ikke tallkode, men skal beskrives med ord.
Plasseringen av disse skal også beskrives.(Se eksempel med signatur)
  3. **Registreringsdato**

Eksempel klavikord:

Inventarnummer: RMT 383

Synsvinkel: vi ser forside, derfor står .01, bak inventarnummeret.

Registreringsdato: 7.7.2006

RMT 383.01, 7.7.2006

Eksempel signatur:

Inventarnummer: RMT 2000-4,

Synsvinkel: signaturen blir beskrevet slik: **signatur over klaviaturet,**

Registreringsdato: 7.7.2006

RMT 2000-4, signatur over klaviaturet, 7.7.2006

- Send bildene sammen med fotolisten til prosjektets registrator på Ringve i JPG-format. Oppløsningen av tilsendt JPG-bilde bør være ca.1500x2000 pixler, eller tilsvarende 1 MB.*

Anbefaling for langtidslagring i eget museum av digitale informasjon: Lagre bildene i ukomprimert TIFF- format på museets egen database på to forskjellige lagringsmedier (for eksempel to eksterne harddisker). Hvert tredje år og før bytte av hardware skal disse kopieres på to nye lagringsmedier. Harddiskene skal oppbevares separat fra hverandre.

Måling

- Alle mål noteres i mm
- Bruk tommestokk eller linjal (ikke målebånd)
- Mål: maksimal bredde, dybde, høyde
I de tilfellene hvor det allerede finnes en dokumentasjon med tre mål, kopier dette, for eksempel lengde, bredde, diameter. Om du må ta nye mål, ta da bredde, dybde, høyde.
- Instrumentet skal plasseres på et flatt underlag ved måling.
- For å forenkle måling av bøyde, runde, hvelvede instrumenter eller instrumenter med utstående deler: To vinkelrette elementer kan settes inntil begge sider og mål tas derfra.

To vinkelrette elementer gjør det lettere å måle instrumentet

---

* Se også "Lær deg digital fototeknikk" (J.O.S. Svendsen, Damm Forlag) eller lignende litteratur. Ta kontakt med Ringve ved spørsmål.

Nasjonalt nettverk for musikk og musikkinstrumenter

Instrumenthåndtering

Registreringsprosjektet

Håndtering av musikkinstrumenter

For å unngå unødvendige uhell, her er en liste over hva som er viktig å tenke på når man håndterer musikkinstrumenter.

- Sjekk først om det er skjøre deler på instrumentet som kan brette eller falle av ved håndtering (løs finér, maling, ømfintlige utstående deler og lignende)
- Hold aldri et instrument bare med en hånd på bare ett punkt. Støtt alltid med to hender (fiolinhalser kan brette hvis de blir bare holdt etter halsen).
- Vær alltid bevisst på at instrumenter kan bestå av forskjellige deler som kan falle av (Eksempel: den nederste delen på en klarinett kan lett falle av når den blir løftet opp).
- Sjekk alltid hengsler før du åpner lokket på et piano eller flygel (lokket kan falle ned på gulvet på grunn av for svake hengsler).
- Skyv aldri instrumentet på underlaget, men løft det opp. Slik unngår du riper og slitasje på gjenstandens overflate.
- Vær godt forberedt før du gjennomfører transporten. Det er alltid en dør som må åpnes, eller et bord som må ryddes. Transporter ikke instrumentet alene.
- Bruk hansker, enten bomullhansker, eller latekshansker for tunge glatte instrumenter som for eksempel pianoer.
- For å unngå slitasje på overflaten, ikke legg gjenstander oppå instrumentet.
- Pass på at klærne dine ikke blir hengende fast eller skaper opp instrumentets overflate (knapper, glidelås, klokker, belter, ringer, nøkler eller annet som kan skade instrumentet)

Finne fem feil...

Kan du se hva som gjøres feil ved håndteringen av dette instrumentet?

Konservator Mats og registrator Ingrid viser riktig instrumenthåndtering.

Vedlegg D Museer med musikkinstrumenter
etter liste over konsoliderte museer per augusti 2006 (fra
Morten Skadsem ABM-utvikling)

Konsoliderte museer (Nåværende navn) <i>[kursiv: øvrige museer]</i>	Avdeling
ØSTFOLD	
Fredrikstad Museum	
Halden historiske Samlinger	
Østfoldmuseet	Borgarsyssel Museum Folkenborg Museum
AKERSHUS	
Akershus fylkesmuseum (Akershusmuseet)	
Eidsvoll 1814	
OSLO	
Hovedstadsmuseet (Oslo museum)	Oslo Bymuseum
Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design	Kunstindustrimuseet i Oslo
Norsk Folkemuseum	
Norsk Teknisk Museum	
<i>Forsvarsmuseet</i>	
<i>Norges musikkhøyskole</i>	
HEDMARK	
Domkirkeodden	Hedmarksmuseet
Glomdalsmuseet	
Nordøsterdalsmuseet	Musea i Nord-Østerdalen Rendalen bygdemuseum
Norsk Skogmuseum	Norsk Skogbruksmuseum
OPPLAND	
Gjøvik & Toten Museum - Mjössamlingene (Mjøsmuseet)	Gjøvik Historiske Samlinger/Eiktunet Mjössamlingene Toten Økomuseum
Maihaugen	
Musea i Nord-Gudbrandsdalen (Gudbrandsdalsmusea)	
Randsfjordmuseene	Hadeland Folkemuseum Lands Museum
Valdresmusea	Bagn Bygdesamling Valdres folkemuseum
BUSKERUD	
Drammens Museum for kunst og kulturhistorie (Drammen Museum)	
Hallingdal Museum	Hallingdal Folkemuseum Hol Bygdemuseum Ål Bygdamuseum
Hringariki	Ringerikes Museum
Kongsberg, Numedal og Øvre Eiker kulturhistoriske museum (Eiker og Lågendalen museum)	Lågdalsmuseet inkl. Labro
Kunstnerdalen Kulturmuseum	Sigdal Museum og Folkemuseikksenteret i Buskerud

Konsoliderte museer (Nåværende navn)
[kursiv: øvrige museer]

Avdeling

BUSKERUD (forts)

Riddergården, Hønefoss [kommunalt musuem]

VESTFOLD

Larvik Museum

(Vestfoldmuseene)

Sandefjordmuseene

(Vestfoldmuseene)

Vestfold Fylkesmuseum

(Vestfoldmuseene)

Marinemuseet

(Forsvarsmuseet)

TELEMARK

Norsk Industrierarbeidermuseum

Tinn Museum

Telemark Museum

AUST-AGDER

Ibsenhuset og Grimstad Bymuseum

(Grimstad bys museer)

Setesdalsmuseet

VEST-AGDER

Vest-Agder-museet

Vest-Agder Fylkesmuseum

Lista Museum

ROGALAND

Dalane Folkemuseum

Haugalandsmuseene

Jærmuseet

Ryfylkemuseet

Stavanger Museum

HORDALAND

Bymuseet i Bergen

Gamle Bergen Museum

Hardanger Museum

(Hardanger og Voss museum)

Voss folkemuseum

(Hardanger og Voss museum)

Museet for Visuell Kunst og Musikk

Vestlandske Kunstindustrimuseum

(Kunstmuseene i Bergen)

Sunnhordland Museum

Bergen museum (UiB)

SOGN OG FJORDANE

De Heibergske Samlinger - Sogn Folkemuseum

(Musea i Sogn og Fjordane)

Kystmuseet i Sogn og Fjordane

(Musea i Sogn og Fjordane)

Nordfjord Folkemuseum

(Musea i Sogn og Fjordane)

Sunnfjord Museum

(Musea i Sogn og Fjordane)

Konsoliderte museer (Nåværende navn)
[kursiv: øvrige museer]

Avdeling

MØRE OG ROMSDAL

Nordmøre Museum

Gamle Kvernes Museum
Rindal Bygdemuseum
Smøla Museum og Norsk Myrmuseum
Sunndal Bygdemuseum/Leikvin
Kulturminnepark
Tingvoll Museum
Surnadal Bygdemuseum

Romsdalsmuseet

Sunnmøre Museum

Brudevolltunet, Ørstad Bygdetun
Herøy Kystmuseum
Volda Bygdetun

SØR-TRØNDELAG

Kystmuseet i Sør-Trøndelag
(Museene i Sør-Trøndelag)

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum

Ringve

(Museene i Sør-Trøndelag)

Rørosmuseet

Trøndelag Folkemuseum Sverresborg
(Museene i Sør-Trøndelag)

Selbu Bygdemuseum
Meldal bygdemuseum

NTNU - Vitenskapsmuseet

NORD-TRØNDELAG

Namdal Fylkesmuseum (Museet Midt)

Namdalsmuseet

Grong Bygdamuseum (Kommunalt, ut av konsolideringsprosessen)

Leka Bygdemuseum (Kommunalt, ut av konsolideringsprosessen)

Lierne museer (Kommunalt, ut av konsolideringsprosessen)

Stiklestadmuseene

(Stiklestad nasjonale kultursenter)

Egge Museum
Inderøy Museums- og Historielag
Stjørdal Museum

Meråker-Musea (Kommunalt, ut av konsolideringsprosessen)

Verran Museum (Kommunalt, ut av konsolideringsprosessen)

NORDLAND

Helgeland Museum

Lofotr Vikingmuseet Borg

Museum Nord

Vestvågøy Museum

Lofotmuseet
Sortland Museum
Vesterålmuseet

Konsoliderte museer (Nåværende navn)
[kursiv: øvrige museer]

Avdeling

TROMS

Nord-Troms Museum

Trondarnes Distriktsmuseum

Tromsø museum (UiT)

FINNMARK

Museene for kystkultur og gjenreising

Berlevåg Havnemuseum

Varanger Museum

Vadsø Museum - Ruija kvenmuseum

Veldegg E Representativ kulturhistorisk samling, by og land

Bymuseum Ringerikes museum

Langeleik			Norge			RM136
Taffelpiano				1770	1800	RM18
Signalfløyte						RM1824
Tromme						RM285
Dvojnice (Fløyte)			Balkan			RM291
Salmodikon						RM392
Salmodikon						RM393
Piano	Brødrene Hals	Christiania	Norge	1880	1920	RM394
Taffelpiano				ca 1825		RM395
Harmonium	Brantzeg, P. C.	Christiania	Norge			RM396
Orgel			Norge(?)			RM397
Harmonium						RM398
Harmonium	Putnam & Co	Staunton,	USA			RM399
Kirkeorgel	Gomnes, A		Norge			RM400
Salmodikon			Norge			RM522

Bygdemuseum : Ål Bygdamuseum, Hallingdal museum

Bue til fiolin						Ål 844 C
Gripebrett til hardingfele						Ål 2358 B
Hals til fiolin			Norge			Ål 2358 A
Hardingfele	Iversen, Ole	Ål	Norge			Ål 844 A
Hardingfele	Sletten, Olav H.	Ål	Norge	1988	1988	Ål 6326
Hardingfele			Norge			Ål 3922
Hardingfele	Sanderstølen	Ål	Norge	1942		Ål 2359
Lokk til hardingfele	Strand, Tollef (usikker)	Ål	Norge			Ål 5656
Langeleik						Ål 830
Lur			Norge			Ål 1705
Munnharpe						Ål 1590
Munnharpe						Ål 1591
Munnharpe						Ål 5680
Munnharpe m/etui/skrin	Sehl, Lars	Ål	Norge			Ål 3905
Prillarhorn						Ål 792 A
Prillarhorn						Ål 792B
Salmodikon						Ål 1150 A
Salmodikon						Ål 2298 A
Salmodikon						Ål 3407
Salmodikon						Ål 6446
Salmodikon						Ål 1548
Salmodikon						Ål 1151 A
Signalhorn	Henry Potter & Co	London	Storbritannia			Ål 169
Sjøfløyte				1890	1910	Ål 3887
Strengelagge						Ål 404
Tromme			Norge			Ål 1848
Tromme						Ål 708